

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ"
для студентів напряму підготовки
6.030508 "Фінанси і кредит"
всіх форм навчання**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2016**

Затверджено на засіданні кафедри банківської справи.
Протокол № 7 від 24.12.2015 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач Ю. В. Ус

Робоча програма навчальної дисципліни "Безпека банківського Р 58 бізнесу" для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" всіх форм навчання : [Електронне видання] / уклад. Ю. В. Ус. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 73 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій і семінарських (практичних) занять, матеріал щодо закріплення знань (індивідуальне завдання, завдання для самостійної роботи, контрольні запитання), критерії оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для студентів економічних спеціальностей усіх форм навчання.

Вступ

Безпека підприємницької діяльності є однією із головних умов успішного функціонування бізнесу не тільки в Україні, а й у всьому світі.

Практично немає жодної країни, де б цій проблемі не приділялась певна увага. Особливо гостро вона постає в країнах з перехідною економікою, де ринкові механізми перебувають у стадії становлення. У цей період дуже частими є різні кризи політичного, економічного, соціального характеру, недосконалим стає законодавство, значно відстає від реалій життя менталітет населення. Все це є підґрунтям для виникнення різних небезпечних явищ у підприємництві – загроза його існуванню, недобросовісна конкуренція, зростання злочинності. Об'єктивно формується необхідність захисту особистості і бізнесу силами самих підприємців. І однією з основних умов існування та ефективності такого захисту є нормативно-правові заходи, які розробляє держава. Світова практика показує, що захист приватної власності і підприємницької діяльності на 70 % здійснюється саме на приватному рівні, тобто без монополії з боку держави.

Отже, забезпечення безпеки бізнесу силами приватних органів і організацій є закономірним явищем у суспільстві з ринковими відносинами.

Водночас безпека бізнесу є складовою частиною національної безпеки країни, і їй належить відповідна роль у формуванні економічної та соціальної політики. З огляду на це безпека бізнесу набуває ознак самостійного виду діяльності і потребує відповідного правового статусу та регулювання. Саме з цих позицій розглядаються нормативно-правові умови організації безпеки банківського бізнесу, зокрема, як найбільш розвиненого виду бізнесу в Україні.

На сьогодні в українських банках склалася певна система безпеки їх діяльності, яку можна розглядати як стан стійкої життєдіяльності, за якого забезпечуються реалізація основних інтересів, пріоритетних цілей банків, захист від зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів незалежно від умов їх функціонування. Основним критерієм ефективності безпеки банківського бізнесу є стабільність фінансового і економічного стану банку.

Метою безпеки банківського бізнесу є усунення можливостей завдання банку збитків або упущення ним вигоди, забезпечення його ефективної діяльності та якісної реалізації операцій і угод.

Організація банківської безпеки – трудомісткий, багатогранний процес, який торкається практично всіх сторін діяльності банку. Ефективність заходів безпеки досягається лише тоді, коли вони провадяться в комплексі з маркетинговою діяльністю, відповідними кадровою політикою та методами управління. Рекомендації з безпеки повинні враховуватись під час розроблення банківських технологій та методик проведення операцій.

Кожен підрозділ і працівник банку, реалізуючи відповідні технології та виконуючи свої обов'язки відповідно до вимог законодавчих та нормативних актів, є гарантом безпеки банку. Більше того, заходи безпеки – це не тимчасові вимоги, не чергова кампанія. В умовах ринку і конкуренції – це один із способів існування комерційної структури.

Робоча програма навчальної дисципліни "Безпека банківського бізнесу" допоможе студентам пізнати сутність організації безпеки в банку, особливості забезпечення безпеки за такими видами як економічна безпека банківських операцій, інформаційна безпека, особиста безпека працівника банку та колективна безпека підрозділів банку, що дозволяє за своїти всі аспекти безпеки фінансово-кредитної установи. Особливу увагу приділено досвіду зарубіжних держав щодо забезпечення банківської безпеки, методам захисту фінансово-кредитних установ від протиправних посягань, загрозам діяльності та заходам банку щодо їх протидії та нейтралізації.

До вивчення даної дисципліни студент приступає в разі набуття певних знань, навичок та вмінь з інших галузей науки й виробничої практики.

Міждисциплінарні зв'язки: перш за все, це стосується дисциплін загальноекономічного циклу. Крім того, потрібні досконалі знання зі спеціальних дисциплін таких, як: "Економіка підприємств", "Бухгалтерський облік", "Банківські операції", "Аналіз банківського бізнесу", "Банківське право".

Навчальну дисципліну "Безпека банківського бізнесу" віднесено до вибіркового дисциплін підготовки бакалаврів за спеціалізацією "Банківська справа".

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Шифр та назва галузі знань: 0305 "Економіка та підприємництво"	Вибіркова	
Змістових модулів – 2	Шифр та назва напрямку підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит", спеціалізація: "Банківська справа"	Рік підготовки	
Самостійна робота; індивідуальне завдання (13)		3-й	3-й
Загальна кількість годин – 144	Освітній ступінь: бакалавр	Семестр	
Кількість тижнів викладення навчальної дисципліни: 18. Кількість годин за тиждень – 2		6-й	6-й
		Лекції	
		28 год	28 год
		Практичні, семінарські	
		28 год	28 год
		Самостійна робота	
88 год	88 год		
Вид контролю			
залік			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання – 40 %;
- для заочної форми навчання – 40 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять: лекційних, практичних і семінарських. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять.

Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни "Безпека банківського бізнесу" є самостійна робота студентів з економічною літературою, нормативними та законодавчими актами, статистичними довідниками. Всі ці види занять розроблені відповідно до положень Болонської декларації.

Метою навчальної дисципліни є формування в студентів системи теоретичних знань, прикладних вмінь і навичок щодо усунення можливостей завдання банку збитків або упущення ним вигоди, а також щодо забезпечення його ефективної діяльності та якісної реалізації і угод.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

визначити сутність поняття "безпека банківського бізнесу";

дослідити механізм забезпечення безпеки банківського бізнесу за кордоном;

визначити роль та організацію роботи відділу безпеки банківської установи;

надати класифікацію загроз банку як сукупності умов і факторів, що створюють небезпеку важливим економічним інтересам банку;

визначити зміст, особливості та види промислового шпигунства й недобросовісної конкуренції в банку;

дослідити механізм забезпечення економічної безпеки банківських операцій;

дослідити механізм забезпечення інформаційної безпеки банківської установи;

дослідити механізм забезпечення колективної безпеки, а також безпеки в роботі з персоналом банку;

визначити сутність поняття "екстремальна ситуація", її види та запропонувати дії банківської установи в екстремальних ситуаціях;

запропонувати шляхи підвищення ефективності забезпечення банківської безпеки в сучасних умовах.

Об'єктом навчальної дисципліни є банк як основний елемент банківської системи в сучасних умовах.

Предметом навчальної дисципліни є вивчення та засвоєння загальних, економічних, організаційних, правових відносин, що виникають у процесі безпеки банківського бізнесу.

Перереквізити. З метою найкращого засвоєння матеріалу дисципліни студенти повинні до початку вивчення дисципліни опанувати знання і навички в галузі загальної економічної теорії, банківських операцій, банківського права.

У свою чергу, знання з даної дисципліни забезпечують успішне засвоєння таких навчальних дисциплін, як "Фінансовий менеджмент в банку", "Банківський нагляд", "Проектне фінансування", "Маркетинг в банку", "Банківське інвестиційне кредитування".

У результаті вивчення дисципліни студенту необхідно

знати:

поняття, функції та структуру безпеки банківського бізнесу;

особливості організації забезпечення безпеки фінансово-кредитних установ та банківської системи в цілому в розвинутих країнах Європи та США;

організацію роботи та роль відділу безпеки банку;

сутність та види загроз банку;

заходи щодо припинення банківського шахрайства та зловживання службовим становищем працівників банку;

сутність недобросовісної конкуренції в банку;

можливі способи та механізм залучення до співпраці партнерів, клієнтів та працівників банку промисловими шпигунами;

механізми охорони та режиму банку;

сутність та шляхи забезпечення економічної безпеки банківської установи;

критерії та показники економічної безпеки банку;

механізм забезпечення безпеки банківських операцій;

зміст та шляхи забезпечення інформаційної безпеки банку;

забезпечення інформаційно-аналітичної роботи в банку;

сутність і зміст інформаційного аудиту та моніторингу банку;

забезпечення безпеки в роботі з персоналом банку;

порядок перевірки та критерії оцінювання кандидатів на роботу в банк;

дії банківської установи в екстремальних ситуаціях.

У результаті засвоєння навчальної дисципліни у студента форму-
ються такі **компетентності**:

формувати призначення та обґрунтовано доводити доцільність існую-
чої безпеки банківського бізнесу;

вміти своєчасно виявляти й аналізувати реальні та потенційні, вну-
трішні і зовнішні загрози банку, розробляти та впроваджувати заходи щодо
їх усунення;

виявляти можливості промислового шпигунства в банку;

визначати функції та операції начальника відділу безпеки банку;

визначати склад і роль підрозділу безпеки банку;

визначати основні вимоги до обладнання та технічної укріпленості
банку;

розробляти й подавати вищому керівництву банку рекомендації щодо
напрямів розвитку та поліпшення економічної безпеки;

розробляти правові положення щодо боротьби з легалізацією (відмиванням) незаконно отриманих грошей;

забезпечувати безпеку кредитних операцій банку, розробляти заходи захисту від протиправних посягань щодо їх проведення;

забезпечувати безпеку касових операцій банку, розробляти заходи захисту від протиправних посягань щодо їх проведення;

забезпечувати безпеку неторговельних операцій банку, розробляти заходи захисту від протиправних посягань щодо їх проведення;

забезпечувати безпеку роботи банку на фондовому ринку;

забезпечувати безпеку роботи банку з пластиковими платіжними засобами, розробляти заходи захисту від протиправних посягань щодо їх проведення;

забезпечувати безпеку валютних операцій банку, розробляти заходи захисту від протиправних посягань щодо їх проведення;

забезпечувати безпеку в роботі з персоналом банку;

розробляти заходи щодо дій банківської установи в екстремальних ситуаціях.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними компетентностями, що наведені в табл. 2.1.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в табл. А.1 додатка А.

Таблиця 2.1

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни

Назва компетентності	Складові компетентності
1	2
Здатність ефективно формувати процес та обґрунтовано доводити доцільність створення власної системи безпеки банківської установи та необхідність реформування існуючої	визначати функції та операції начальника служби безпеки банку та працівників
	визначати склад і роль підрозділу безпеки банку
	визначати основні вимоги до обладнання та технічної оснащеності банку
	забезпечувати безпеку в роботі з персоналом банку
	вміти своєчасно виявляти й аналізувати реальні та потенційні, внутрішні і зовнішні загрози банку, розробляти та впроваджувати заходи щодо їх усунення

1	2
	розробляти й подавати вищому керівництву банку рекомендації щодо напрямків розвитку та поліпшення економічної безпеки
	забезпечувати безпеку кредитних операцій банку, розробляти заходи захисту від протиправних посягань щодо їх проведення;
	забезпечувати безпеку касових операцій банку, розробляти заходи захисту від протиправних посягань щодо їх проведення;
	забезпечувати безпеку неторговельних операцій банку, розробляти заходи захисту від протиправних посягань щодо їх проведення
	забезпечувати безпеку роботи банку з пластиковими платіжними засобами, розробляти заходи захисту від протиправних посягань щодо їх проведення
	розробляти заходи щодо дій банківської установи в екстремальних ситуаціях

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні та організаційні засади безпеки банківського бізнесу

Тема 1. Основи безпеки банківського бізнесу

1.1. Сутність і зміст безпеки банківського бізнесу, її мета та завдання.

Поняття "безпека банківського бізнесу" в загальному розумінні. Аспекти визначення безпеки банківського бізнесу. Сутність банківської безпеки як економічної категорії. Мета та завдання безпеки банківської установи. Критерії ефективності та якості банківської безпеки. Зміст безпеки банківської установи, її специфіка. Об'єктивні основи управління безпекою банківського бізнесу.

1.2. Організація системи безпеки банківського бізнесу в Україні.

Зміст системи безпеки банківської установи. Умови організації системи безпеки банківського бізнесу в Україні. Форми організації безпеки, її види, об'єкти і вимоги до неї. Основоположні принципи організації безпеки

діяльності банків. Елементи системи безпеки діяльності банківської установи. Заходи загального характеру та спеціальні заходи забезпечення безпеки банківської установи. Сили та засоби безпеки банку.

1.3. Об'єкти та суб'єкти банківської безпеки.

Класифікація об'єктів безпеки банку, відносно яких здійснюються злочинні посягання. Визначення цілей здійснення злочинних посягань як необхідна умова забезпечення безпеки банківської установи. Основні суб'єкти правовідносин при вирішенні проблеми банківської безпеки.

1.4. Види безпеки банківського бізнесу та форми її організації.

Характеристика особистої безпеки кожного працівника банку, умови здійснення. Зміст колективної безпеки банку, умови здійснення. Сутність і форми економічної безпеки банку, умови здійснення. Характеристика інформаційної безпеки банку, умови здійснення.

Тема 2. Безпека банківських установ за кордоном

2.1. Діяльність правоохоронних організацій за кордоном.

Поняття правоохоронної діяльності. Сутність правоохоронної організації та правоохоронних органів. Види правоохоронних організацій. Причини відмови від допомоги державних правоохоронних органів. Причини виникнення та розвитку приватної правоохоронної діяльності в розвинутих країнах. Завдання, які вирішують приватні правоохоронні організації найрозвинутіших країн Європи та США. Основні типи приватних правоохоронних організацій, їх функції та можливості. Організація взаємодії приватних правоохоронних організацій і державних правоохоронних органів.

2.2. Досвід зарубіжних держав щодо забезпечення банківської безпеки.

Організація безпеки банківського бізнесу в США. Структура підрозділу безпеки банку в США. Склад приватних структур безпеки в США. Організація безпеки банківського бізнесу у Великобританії. Структура приватної правоохоронної системи Великобританії. Задачі приватних комерційних та промислових служб безпеки банків Великобританії. Організація безпеки банківського бізнесу Німеччини. Взаємодія приватних охоронно-детективних служб безпеки Німеччини з державними правоохоронними органами. Функції детективних та охоронних бюро Німеччини. Особливості організації безпеки банківських установ Франції. Напрямки діяльності служб безпеки банків Франції. Забезпечення безпеки банківського бізнесу в країнах Північної Європи (Фінляндія, Норвегія, Швеція, Данія). Особливості

забезпечення банківської безпеки в Японії. Досвід функціонування приватних служб безпеки в Китайській Народній Республіці. Діяльність приватних охоронних підприємств у Російській Федерації. Структура системи приватних правоохоронних організацій в Росії.

Тема 3. Організаційні основи забезпечення безпеки діяльності банку

3.1. Способи, структура заходів і методи організації забезпечення безпеки діяльності банку.

Сутність та зміст заходів організації забезпечення безпеки діяльності банку. Організаційні методи забезпечення безпеки банківської установи. Технологічні методи забезпечення банківської безпеки. Методи захисту конфіденційної інформації. Методи адміністративного та фінансового контролю. Методи розшукової та охоронної діяльності. Методи криміналістики. Порядок та методика роботи з організації забезпечення безпеки діяльності банку. Завдання аналізу загроз діяльності банку.

3.2. Організація служби безпеки банку.

Основні засади створення системи безпеки банку та планування її заходів. Підходи до створення служби безпеки банку. Порядок прийому та вимоги до кандидатів при працевлаштуванні до служби безпеки банку. Комплектування підрозділу безпеки персоналом. Основні напрямки діяльності служби безпеки банку. Функціональні обов'язки служби безпеки банку. Функції служби безпеки банку.

3.3. Діяльність персоналу щодо виконання заходів безпеки банку.

Структура підрозділу безпеки банку. Обов'язки працівників служби безпеки банку. Обов'язки керівника банку з питань безпеки. Зміст завдань персоналу підрозділу безпеки щодо виконання заходів безпеки діяльності банку. Організація взаємодії сил безпеки банку між собою та з правоохоронними органами в процесі реалізації заходів безпеки. Організаційно-правова основа взаємодії служби безпеки банку з правоохоронними органами. Пріоритетні напрями взаємодії банку і територіального органу внутрішніх справ. Основні причини взаємодії служби безпеки банку з правоохоронними органами. Організація забезпечення та керівництво діяльності сил безпеки. Контроль за виконанням заходів безпеки.

3.4. Концепція безпеки діяльності банку.

Планування, розроблення та реалізація заходів організації забезпечення безпеки діяльності банку. Структура постановки (уточнення) завдань силами безпеки. Відомості, які повинна містити концепція безпеки банку.

Тема 4. Загрози безпеки банку

4.1. Характерні особливості понять "ризик" і "загроза".

Відмітні особливості понять "ризик" і "загроза". Визначення понять "ризик" та "загроза". Сфера реалізації загроз, ризику. Джерела виникнення банківського ризику, загроз банку. Зміст, з точки зору права, понять "ризик" та "загроза". Допустимість існування банківських ризиків, банківських загроз. Основні джерела регулювання банківських ризиків, загроз банку.

4.2. Класифікація та структура загроз банку.

Суть загроз діяльності банку, поняття та структура, умови й причини їх виникнення. Об'єкти загроз у банку. Фактори, які посилюють активізацію загроз банківської безпеки. Класифікаційні ознаки загроз банку. Цілі злочинних посягань на інтереси банку. Проміжні цілі злочинних посягань на інтереси банку.

4.3. Внутрішні і зовнішні загрози, їх характеристика та тенденції розвитку.

Суб'єкти внутрішніх і зовнішніх загроз. Причини виникнення внутрішніх і зовнішніх загроз, які наносять матеріальні збитки банку. Структура внутрішніх і зовнішніх загроз банку. Причини виникнення економічних внутрішніх і зовнішніх загроз банку. Причини виникнення фізичних внутрішніх і зовнішніх загроз банку. Причини виникнення інтелектуальних внутрішніх і зовнішніх загроз банку. Способи реалізації внутрішніх і зовнішніх загроз безпеці банку.

4.4. Заходи банку щодо захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз.

Групи заходів щодо забезпечення захисту банку від внутрішніх і зовнішніх загроз. Заходи кадрового характеру щодо захисту банку. Організаційно-технічні заходи щодо забезпечення захисту банку. Інтелектуальні заходи щодо забезпечення захисту банку.

4.5. Банківське шахрайство та зловживання службовим становищем працівників банку.

Сутність і зміст шахрайства. Особливості банківського шахрайства. Основні види шахрайського обману. Основні види зловживань довірою. Особисті мотиви банківського шахрайства. Класифікація шахрайських посягань та умови, які сприяють шахрайським діям. Шахрайські дії відносно кредитних операцій. Поняття та основні напрямки скоєння шахрайства в іноземних країнах. Характерні особливості компаній, які зареєстровані в офшорних зонах. Зловживання службовим становищем працівників банку як одна з серйозних загроз діяльності банку. Характерні ознаки зловживання службовим становищем і скоєння шахрайських дій праців-

никами банку. Можливі способи шахрайських посягань на власність банку та ознаки зловживання службовим становищем. Способи виявлення зловживань службовим становищем та шахрайських посягань, заходи їх локалізації. Заходи захисту банку від шахрайських посягань і зловживання службовим становищем працівників банку.

Тема 5. Недобросовісна конкуренція та промислове шпигунство в банку

5.1. Недобросовісна конкуренція, її прояви в банку.

Місце конкуренції у взаємовідносинах суб'єктів ринку банківських послуг та її види. Сутність, мета недобросовісної конкуренції, її правова оцінка. Основні правові акти захисту від недобросовісної конкуренції. Причини виникнення та проведення недобросовісної конкуренції в банку. Способи ведення недобросовісної конкуренції на ринку банківських послуг з боку клієнтів, партнерів, кримінальних елементів. Форми недобросовісної конкуренції. Ознаки загрози наступу або проведення актів недобросовісної конкуренції проти банку. Адміністративна відповідальність за дії, що вважаються недобросовісною конкуренцією. Кримінальна відповідальність за дії, що вважаються недобросовісною конкуренцією. Цивільна відповідальність за дії, що вважаються недобросовісною конкуренцією.

5.2. Промислове шпигунство в банку, його прояви.

Поняття, зміст та мета промислового шпигунства, об'єкт його діяльності. Інформація як об'єкт промислового шпигунства. Легальні, нелегальні та напівлегальні методи отримання інформації. Ознаки, які характеризують промислове шпигунство, способи посягання на інформацію банку суб'єктами промислового шпигунства.

5.3. Захист банку від недобросовісної конкуренції і промислового шпигунства.

Можливі способи залучення працівників банку до актів недобросовісної конкуренції і шпигунської діяльності. Можливі дії промислових шпигунів щодо виявлення працівників банку, з якими може бути організовано співробітництво. Основні форми пропозицій щодо роботи на конкурентів. Характерні вади, риси характеру, особливості поведінки працівників банку, на які передусім звертають увагу промислові шпигуни. Можливі способи схилення працівників банку до співпраці з промисловими шпигунами. Особливості поведінки працівників банку, залучених до роботи на промислових шпигунів. Основні заходи протидії актам недобросовісної конкуренції. Захист діяльності банку від промислового шпигунства.

Тема 6. Охорона та режим у банку

6.1. Обладнання та технічна оснащеність банку.

Мета та завдання організації режиму та охорони в банку. Вимоги будівельних норм щодо обладнання та технічної укріпленості банку. Рубежі охорони та зони безпеки в установах банку. Природні та штучні бар'єри установи банку. Найважливіший засіб фізичного захисту банку.

6.2. Режим охорони установ банку.

Основні нормативні документи, що регламентують порядок, організацію та обладнання банківських установ. Фактори, від яких залежить вибір форм, методів і засобів охорони банку. Ознаки, за якими поділяється режим охорони банку. Основні принципи діяльності охорони банку. Організація охорони установ банку силами Державної служби охорони (ДСО) при МВС. Види фізичної охорони банку. Технічні засоби охорони банку. Вимоги до працівників охорони. Загальні права і обов'язки охоронника банку.

6.3. Обов'язки персоналу банку щодо дотримання режиму охорони.

Повноваження керівника банку або уповноваженої ним особи під час організації охорони. Правила пропускового та внутрішньооб'єктового режиму в установах банків. Види пропускових документів. Інформацію, яку повинна містити Інструкція про пропускний і внутрішньооб'єктовий режим у банку. Обов'язки персоналу банку щодо дотримання режиму охорони. Дії працівників банку у випадку втрати пропускових документів, печаток або ключів від службових приміщень. Відповідальність за порушення режиму охорони.

Змістовий модуль 2. Методичні основи безпеки банківського бізнесу

Тема 7. Економічна безпека банківської установи

7.1. Сутність і зміст економічної безпеки банку.

Роль економічної безпеки в системі безпеки банку. Економічна безпека фінансово-кредитної системи. Економічна безпека банку. Фактори, які обумовлюють особливу роль економічної безпеки в системі заходів безпеки діяльності банку. Критерії та показники економічної безпеки банку. Заходи захисту від чинників, які впливають на економічну безпеку банку. Сутність та мета стратегії економічної безпеки банку, її структура. Комплексна система економічної безпеки банку.

7.2. Захист матеріальних цінностей, обладнання та технічних засобів від протиправних посягань.

Заходи захисту матеріальних цінностей. Повна матеріальна відповідальність посадових осіб. Засади обмеженої матеріальної відповідальності працівників банку. Відповідальність працівників банку щодо протиправних посягань на матеріальні цінності, обладнання та технічні засоби банків.

7.3. Забезпечення безпеки банківських операцій.

Організація забезпечення безпеки кредитних операцій банку, взаємодія підрозділів банку в процесі забезпечення безпеки кредитних операцій на всіх етапах їх проведення. Причини, які впливають на створення негативного результату від кредитної діяльності банку. Інформаційно-аналітичне дослідження позичальника. Ступені ризику помилки вибору позичальника. Кредитний моніторинг. Основні ознаки, які можуть вказувати на можливість виникнення проблем із поверненням кредитів, що виявляються у процесі кредитного моніторингу. Механізм захисту кредитних операцій. Заходи щодо організації безпеки валютних операцій. Основні способи обману та зловживання довірою, які використовуються при розрахунках за підробленим акредитивом. Організація безпеки касових операцій банку. Основні ознаки зношених, непридатних до обігу та фальшивих банкнот, порядок дій під час їх виявлення, елементи захисту національної й іноземної валюти. Застереження щодо безпеки роботи з акціями. Застереження щодо безпеки роботи з векселями. Організація та забезпечення безпеки операцій банку з пластиковими картками.

7.4. Боротьба з легалізацією (відмиванням) грошей, отриманих незаконним шляхом.

Поняття "легалізації (відмивання) грошей". Ідентифікування юридичних, фізичних, а також третіх осіб. Ознаки сумнівних операцій. Заходи щодо протидії легалізації (відмивання) незаконно отриманих грошей. Програми протидії легалізації незаконно отриманих грошей.

Тема 8. Інформаційна безпека банківської установи

8.1. Банківська інформація.

Законодавчі акти, які покладено в основу організації режиму захисту банківської інформації. Склад банківської інформації. Відкрита банківська

інформація. Інформація з обмеженим доступом та організація її захисту. Відповідальність персоналу банку за порушення правил роботи з інформацією з обмеженим доступом. Конфіденційна інформація та організація її захисту. Таємна інформація і організація її захисту. Банківська таємниця та організація її захисту. Заходи, які проводяться банками з метою збереження банківської таємниці. Комерційна таємниця та організація її захисту. Особливості захисту комерційної і банківської таємниці. Нормативні документи банку з питань захисту інформації. Профілактика та попередження посягань на інформацію банку з обмеженим доступом.

8.2. Особливості інформаційної безпеки банку.

Проблеми інформаційної безпеки та її актуальність для банківського бізнесу. Інформаційна інфраструктура банку. Інформаційні ресурси банку. Безпека інформаційної інфраструктури. Неправомірне отримання інформації і захист від неї. Можливі канали витоку інформації та умови їх утворення. Носії інформації в каналах витоку інформації. Фактори, які сприяють створенню умов для витоку (передаванню) інформації в установах банку. Захист об'єктів від витоку інформації. Заходи захисту інформації, що містяться у системах і мережах передавання та обробки даних банку.

8.3. Класифікація загроз інформаційній безпеці банку.

Загроза безпеці інформації. Параметри класифікації навмисних загроз безпеці автоматизованій системі обробки інформації банку. Системна класифікація загроз банківській інформації. Загрози, з якими найчастіше доводиться стикатися системним адміністраторам безпеки банківської інформації Несанкціонований доступ. Незаконне використання привілеїв. Атаки "салямї". "Приховані канали". "Маскарад". "Збирання сміття". "Зламування системи". Шкідливі програми.

Тема 9. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності банку

9.1. Інформаційні ресурси банку.

Сутність поняття і зміст інформаційних ресурсів банку. Структура інформаційних ресурсів банку. Канали формування інформаційних ресурсів банку. Структура та мета комерційної розвідки в банках. Особливості організації комерційної розвідки в банку. Об'єкти комерційної розвідки. Об'єкти інформації для діяльності сил комерційної розвідки банку. Джерела необхідної інформації для комерційної розвідки банку.

9.2. Інформаційний аудит і моніторинг.

Сфера інформаційної уваги. Стратегічна, тактична та оперативна інформація. Канали отримання інформації у сферах інформаційної уваги. Сутність і зміст інформаційного аудиту та моніторингу, організація їх проведення в банку. Функції організації інформаційно-аналітичної роботи в банку. Збір інформації. Обробка інформації. Інформаційно-аналітична робота банку.

9.3. Інформаційно-аналітичні підрозділи банку.

Завдання інформаційно-аналітичних підрозділів банку, організація їх роботи з формування ресурсів. Завдання підрозділів економістів-аналітиків установ банку. Структура інформаційно-аналітичної роботи банку стосовно дослідження конкретного об'єкта. Схема роботи фахівця-аналітика банку в процесі проведення інформаційно-аналітичних досліджень. Метод мережі зв'язків в аналітичній роботі банку. Призначення та зміст основних інформаційних документів. Ознаки відбору матеріалів для аналітичної роботи. Індикатори загроз, які виявляються в публікаціях. Способи зберігання банківської інформації.

Тема 10. Забезпечення безпеки в роботі з персоналом банку

10.1. Кадрова політика банку.

Система управління персоналом банку. Завдання управління персоналом банку. Забезпечення безпеки під час комплектування банку кадрами. Методи перевірки кандидатів на роботу в банк. Зміст та порядок перевірки й оцінка кандидатів на роботу в банк. Сутність та зміст кадрового ризику. Особисті риси працівника банку, яким надається перевага. Критерії відбору і розстановки кандидатів на роботу в банк. Система оцінок під час відбору кандидатів на роботу в банк. Організація становлення працівника банку на посаді. Ознайомлювальний, організаційний та адаптаційний етапи становлення працівника банку на посаді. Контроль роботи працівників банку. Заходи контролю. Мотивація та стимулювання праці персоналу банку. Групи мотивації потреб. Структура ступеневої системи оплати праці працівника банку. Мотиви, що сприяють рішенням про правопорушення. Мотиви, якими намагаються виправдовувати злочин. Психологічний профіль недобросовісного працівника, клієнта й шахрая.

10.2. Заходи щодо забезпечення безпеки в роботі з персоналом банку.

Виховна та профілактична робота з персоналом банку. Головні напрямки виховної та профілактичної діяльності банку. Правила роботи

з кадрами, які можуть сприяти формуванню стабільності кадрового складу та банківського патріотизму. Розірвання трудового договору, укладеного на невизначений термін, або тимчасового трудового договору до закінчення терміну його дії з ініціативи адміністрації. Конфлікти в банку. Типи конфліктних осіб. Умови, які сприяють виникненню конфліктів у колективах банку. Причини виникнення конфліктів. Наслідки конфліктів у колективах банку. Зовнішні та внутрішні фактори, які впливають на сприятливий психологічний стан у колективі банку. Професіограми. Рекомендації та зауваження щодо формування виробничого колективу банку.

Тема 11. Дії банківської установи в екстремальних ситуаціях

11.1. Екстремальні ситуації.

Визначення поняття "екстремальні ситуації". Види екстремальних ситуацій. Класифікація екстремальних ситуацій відповідно до характеру їх впливу на банк та його працівників. Матеріальна шкода банку. Моральна шкода банку. Фізична шкода від дій екстремальних ситуацій. Основні причини виникнення та джерела екстремальних ситуацій. Структура кризового плану. Склад групи управління діяльністю банку в екстремальних ситуаціях. Зміст роботи керівника групи управління діяльністю банку в екстремальній ситуації. Функції членів групи з управління діяльністю банку в екстремальній ситуації. Евакуаційні та рятувальні команди банку.

11.2. Заходи банку щодо підготовки до дій в екстремальних умовах.

Сутність екстремальної ситуації, створеної в результаті ідеологічної диверсії. Дії, які спрямовані на проведення ідеологічних диверсій. Заходи захисту банку від ідеологічних диверсій. Заходи організаційного характеру. Спеціальні заходи активного та пасивного характеру. Сутність чуток. Ознаки та причини виникнення чуток. Заходи щодо профілактики чуток. Заходи щодо протидії чуток. Терористичний акт. Види терористичних актів. Дії адміністрації банку у разі загрози терористичного акту. Дії у разі виявлення загрози нападу на банк. Дії підрозділу безпеки у разі здійснення нападу на банк. Ознаки загрози підриву вибухового пристрою. Дії з виявлення підозрілих предметів, характерних для вибухових пристроїв. Заходи, які проводяться з метою попередження реалізації загрози підриву вибухового пристрою. Основні заходи протидії загрози наступу екстремальної ситуації. Поведінка працівників банку в умовах екстремальних

ситуацій, створених проти них. Алгоритм поведінки людини (працівника банку) в екстремальній ситуації.

4. Структура навчальної дисципліни

У процесі вивчення та засвоєння навчальної дисципліни студент має ознайомитися з програмою дисципліни, з її структурою, змістом та обсягом кожного з навчальних модулів, формами та методами навчання, видами і методами контролю знань, методикою оцінювання навчальної роботи.

Тематичний план дисципліни складається з двох модулів, кожен з яких поєднує в собі відносно окремий самостійний блок дисципліни, який логічно пов'язує декілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками.

Навчальний процес згідно з програмою навчальної дисципліни здійснюється у таких формах: лекційні, семінарські та практичні заняття: індивідуальна робота, самостійна робота студента.

Структура залікового кредиту дисципліни наведена в табл. 4.1.

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекції	практичні (семінарські) заняття	самостійна робота		лекції	практичні (семінарські) заняття	самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Змістовий модуль 1. Теоретичні та організаційні засади безпеки банківського бізнесу								
Тема 1. Основи безпеки банківського бізнесу	12	2	4	6	12	2	4	6

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Тема 2. Безпека банківських установ за кордоном	12	2	2	8	12	2	2	8
Тема 3. Організаційні основи забезпечення безпеки діяльності банку	10	2	2	6	10	2	2	6
Тема 4. Загрози безпеки банку	16	4	4	8	16	4	4	8
Тема 5. Недобросовісна конкуренція та промислове шпигунство в банку	13	2	1	10	13	2	1	10
Тема 6. Охорона та режим у банку	11	3	2	6	11	3	2	6
Разом годин за модулем	74	15	15	44	74	15	15	44
Змістовий модуль 2. Методичні основи безпеки банківського бізнесу								
Тема 7. Економічна безпека банківської установи	12	2	2	8	12	2	2	8
Тема 8. Інформаційна безпека банківської установи	12	2	2	8	12	2	2	8
Тема 9. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності банку	14	3	3	8	14	3	3	8
Тема 10. Забезпечення безпеки в роботі з персоналом банку	14	2	2	10	14	2	2	10
Тема 11. Дії банківської установи в екстремальних ситуаціях	18	4	4	10	18	4	4	10
Разом годин за модулем	70	13	13	44	70	13	13	44
Усього годин	144	28	28	88	144	28	28	88

5. Плани семінарських і практичних занять

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, спрямована на закріплення студентом теоретичних знань, при якій викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів, а також проблемні питання, відповідь на які має бути знайдена в ході обговорення.

Семінарські заняття проводяться з однією академічною групою. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами

виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо.

Практичне заняття – це форма навчального заняття, при якій викладач формує вміння та навички практичного застосування отриманих знань шляхом індивідуального виконання студентом запропонованих викладачем завдань. Проведення практичного заняття ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння студентами необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різної складності для розв'язання їх студентами на занятті.

Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань з їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання.

Отримані студентом оцінки за окремі заняття враховуються при виставленні оцінки з даної навчальної дисципліни. План проведення практичних і семінарських занять наведено в табл. 5.1.

Таблиця 5.1

План проведення практичних і семінарських занять

Тема	Програмні запитання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Теоретичні та організаційні засади безпеки банківського бізнесу			
Тема 1. Основи безпеки банківського бізнесу	1. Сутність банківської безпеки як економічної категорії, об'єктивні основи управління. 2. Зміст банківської безпеки, її специфіка. 3. Мета та завдання банківської безпеки. 4. Умови організації системи безпеки банківського бізнесу в Україні. 5. Елементи системи безпеки діяльності банку. 6. Заходи загального характеру та спеціальні заходи забезпечення безпеки банку. 7. Види безпеки банківського бізнесу та форми її організації	4	Основна: [4; 6 – 9; 11; 17; 20; 21]. Додаткова: [23; 32; 33; 37; 41]. Інформаційні ресурси: [47; 51]

1	2	3	4
<p>Тема 2. Безпека банківських установ за кордоном</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність правоохоронної організації та правоохоронних органів. 2. Організація безпеки банківського бізнесу в США. 3. Організація безпеки банківського бізнесу у Великобританії. 4. Організація безпеки банківського бізнесу Німеччини. 5. Особливості організації банківської безпеки Франції. 6. Забезпечення безпеки банківського бізнесу в країнах Північної Європи (Фінляндія, Норвегія, Швеція, Данія). 7. Особливості забезпечення банківської безпеки в Японії. 8. Особливості забезпечення банківської безпеки в Китайській Народній Республіці. 9. Діяльність приватних охоронних підприємств у Російській Федерації. 10. Основні відмінності забезпечення державної та приватної правоохоронної діяльності розвинутих країн Європи та США 	2	<p>Основна: [1; 3; 4; 6; 10; 20].</p> <p>Додаткова: [32; 33; 37; 42].</p> <p>Інформаційні ресурси: [44]</p>
<p>Тема 3. Організаційні основи забезпечення безпеки діяльності банку</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Способи, структура заходів та методи організації забезпечення безпеки діяльності банку. 2. Завдання аналізу загроз діяльності банку. 3. Критерії відбору персоналу для роботи в службі безпеки банку. 4. Функції служби безпеки банку. 5. Напрямки діяльності служби безпеки банку. 6. Забезпечення особистої охорони керівництва банку. 7. Прийоми та методи здійснення контролю ефективності функціонування системи безпеки банку. 8. Розроблення та реалізація заходів організації забезпечення безпеки діяльності банку. 9. Структура та порядок розроблення Концепції безпеки діяльності банку 	2	<p>Основна: [4; 6 – 10; 17; 20].</p> <p>Додаткова: [22 – 24; 28; 31 – 33; 37; 40 – 42].</p> <p>Інформаційні ресурси: [47; 49; 50; 51; 54]</p>

1	2	3	4
<p>Тема 4. Загрози безпеки банку</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Порівняльна характеристика банківського ризику та загроз банківській діяльності. 2. Сутність загроз діяльності банку, поняття та структура, умови та причини їх виникнення. 3. Причини виникнення внутрішніх і зовнішніх загроз банку. 4. Джерела виникнення внутрішніх і зовнішніх загроз. 5. Групи заходів щодо забезпечення захисту банку від внутрішніх і зовнішніх загроз. 6. Сутність та зміст шахрайства. 7. Поняття та основні напрямки скоєння шахрайства. 8. Класифікація шахрайських посягань та умови їх здійснення. 9. Заходи захисту банку від шахрайських посягань і зловживання службовим становищем працівників банку 	4	<p>Основна: [4; 6 – 10; 17; 20].</p> <p>Додаткова: [22 – 24; 28; 31 – 33; 37; 40 – 42].</p> <p>Інформаційні ресурси: [47; 49 – 51; 54]</p>
<p>Тема 5. Недобросовісна конкуренція та промислове шпигунство в банку</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність, мета недобросовісної конкуренції, її правова оцінка. 2. Причини виникнення недобросовісної конкуренції в банку. 3. Відповідальність за недобросовісну конкуренцію. 4. Сутність та мета промислового шпигунства, об'єкт його діяльності. 5. Особливості здійснення актів промислового шпигунства на ринку банківських послуг. 6. Основні заходи щодо захисту банку від недобросовісної конкуренції та промислового шпигунства. <p>Семінар-дискусія з питання "Способи ведення недобросовісної конкуренції на ринку банківських послуг"</p>	1	<p>Основна: [1; 3; 4; 6 – 12; 17; 18; 20].</p> <p>Додаткова: [22 – 24; 28; 31 – 33; 37; 40 – 42].</p> <p>Інформаційні ресурси: [47]</p>

1	2	3	4
Тема 6. Охорона та режим у банку	1. Завдання організації режиму та охорони в банку. 2. Рубежі охорони та зони безпеки в установах банку. 3. Мета й основні завдання охорони установ банку. 4. Перелік обов'язків персоналу банку щодо дотримання режиму охорони. Семінар-дискусія з питання "Мета й основні завдання охорони установ банку". Розв'язання ситуаційних завдань	2	Основна: [1; 3; 4; 6 – 12; 17; 18; 20]. Додаткова: [22 – 24; 28; 31 – 33; 37; 40 – 42]. Інформаційні ресурси: [47]
Змістовий модуль 2. Методичні основи безпеки банківського бізнесу			
Тема 7. Економічна безпека банківської установи	1. Роль економічної безпеки у системі безпеки банку, фактори, які обумовлюють значущість його економічної безпеки. 2. Критерії та показники економічної безпеки банку. 3. Організація забезпечення безпеки банківських операцій. 4. Заходи щодо протидії легалізації (відмивання) незаконно отриманих грошей. Розв'язання ситуаційних завдань	2	Основна: [1; 3 – 11; 13; 14 – 17; 20; 21]. Додаткова: [24; 25; 28; 23; 32 – 36; 39 – 42]. Інформаційні ресурси: [47; 48; 50; 52; 53; 55 – 57]
Тема 8. Інформаційна безпека банківської установи	1. Склад банківської інформації. 2. Банківська таємниця та організація її захисту. 3. Комерційна таємниця та організація її захисту. 4. Проблеми інформаційної безпеки та її актуальність для банківського бізнесу. 5. Фактори, які сприяють витоку (переданню) інформації в установах банків. 6. Параметри класифікації загроз інформаційній безпеці банку. Розв'язання ситуаційних завдань	2	Основна: [2 – 4; 6 – 12; 19 – 21]. Додаткова: [22; 26; 27; 29; 31; 35; 38; 42]. Інформаційні ресурси: [47; 51]

1	2	3	4
Тема 9. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності банку	1. Сутність поняття, зміст та структура інформаційних ресурсів банку. 2. Особливості організації комерційної розвідки в банках. 3. Сутність і зміст інформаційного аудиту та моніторингу, організація їх проведення в банку. 4. Структура інформаційно-аналітичної роботи банку. 5. Призначення та зміст основних інформаційних документів. 6. Правила зберігання та розподілу інформації	3	Основна: [2 – 4; 6 – 12; 19 – 21]. Додаткова: [22; 26; 27; 29; 31; 35; 38; 42]. Інформаційні ресурси: [47; 51]
Тема 10. Забезпечення безпеки в роботі з персоналом банку	1. Забезпечення безпеки під час комплектування банку кадрами. 2. Зміст та порядок перевірки й оцінка кандидатів на роботу в банк. 3. Заходи безпеки щодо профілактики і попередження скоєння правопорушень і злочинів працівниками банку під час виконання своїх службових обов'язків. Дискусія на тему "Організація становлення працівника банку на посаді. Контроль роботи персоналу, мотивація та стимулювання праці". Розв'язання ситуаційних завдань	2	Основна: [3; 6; 10; 12; 13; 17; 20; 21]. Додаткова: [22; 33; 35; 37; 41; 42]. Інформаційні ресурси: [47]
Тема 11. Дії банківської установи в екстремальних ситуаціях	1. Зміст, види та причини виникнення екстремальних ситуацій. 2. Характеристика екстремальних ситуацій, які штучно створюються навколо банку та його персоналу. 3. Заходи банку щодо підготовки до дій в екстремальних умовах. 4. Структура кризового плану. 5. Склад групи управління діяльністю банку в екстремальних умовах та основні обов'язки її членів. 6. Забезпечення діяльності банку в умовах дії екстремальних ситуацій	4	Основна: [3; 6; 10; 12; 13; 17; 20; 21]. Додаткова: [22; 33; 35; 37; 41; 42]. Інформаційні ресурси: [47]
Усього		28	

5.1. Приклади типових практичних завдань

Завдання 1. Розрахуйте вартість 1 акції компанії "Арго", яка має стабільну дивідендну політику та щорічно сплачує дивіденди із розрахунку 3 гривні на акцію. Очікувана дохідність для інвестора складає 12 % річних. Як вона зміниться, якщо дивіденди будуть зростати на 2 % щорічно?

Завдання 2. Державні 3-річні облигації мають номінальну вартість 100 000 гривень та купонну ставку 8 %. Дисконтна ставка для таких облигацій 10 %. Визначити вартість облигацій на момент емісії. Як вона зміниться через рік?

Завдання 3. Привілейовані акції ВАТ "Орбіта" мають річний дивіденд 5 гривень на акцію. Облікові ставки для схожих акцій на ринку складають 12 %. Визначити ціну акції.

Завдання 4. Визначте загальну суму платежу банку, якщо повернення боргу підприємством було затримано на 10 днів. Загальна сума боргу склала 200 тис. грн, а пеня за кожний день прострочення складає 0,02 %.

6. Індивідуальне завдання

Індивідуальне завдання (далі ІЗ) передбачає: систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із дисципліни та застосування їх при вирішенні конкретних виробничих ситуацій; розвиток навичок самостійної роботи з літературними джерелами, статистичними даними та звітністю підприємств та банків.

ІЗ з дисципліни "Безпека банківського бізнесу" видається студенту викладачем на початку семестру.

ІЗ виконується студентом самостійно при консультуванні викладачем протягом вивчення дисципліни у відповідності до графіка навчального процесу. Студент має надати ІЗ для перевірки наприкінці семестру, але не пізніше терміну проведення підсумкового модульного контролю. Оцінка за виконання ІЗ враховується при виставленні загальної оцінки з дисципліни.

У процесі виконання ІЗ, разом з теоретичними знаннями та практичними навичками за фахом, студент повинен продемонструвати здібності

до дослідної роботи та вміння творчо мислити, навчитися вирішувати науково-прикладні актуальні завдання.

ІЗ виконується на матеріалах бази практики, статистичної звітності банків, даних НБУ.

Індивідуальне завдання припускає наявність наступних елементів наукового дослідження: практичної значущості; комплексного системного підходу до вирішення завдань дослідження; теоретичного використання передової сучасної методології і наукових розробок; наявність елементів творчості.

Комплексний системний підхід до розкриття теми роботи полягає в тому, що предмет дослідження розглядається під різними точками зору – з позицій теоретичної бази і практичних напрацювань, аналізу, обґрунтуванню шляхів удосконалення й та ін. – в тісному взаємозв'язку та єдиній логіці викладу.

Вибір теми. Тематика індивідуального завдання розроблена викладачами кафедри банківської справи. Темі ІЗ пропонуються викладачем. Студент має право самостійно обрати тему та зміст роботи з обов'язковим її узгодженням з викладачем. Тематика ІЗ має носити проблемний характер.

Підбір, вивчення економічної літератури та складання плану. Студент самостійно або за допомогою наукового керівника підбирає літературу за темою. Для цього доцільно використовувати тематичні каталоги бібліотек і методичного кабінету кафедри. Корисну інформацію можна отримати з Internet.

У процесі виконання ІЗ студент має опрацювати не менше десяти літературних джерел з посиланням на використання певної інформації з них у тексті роботи.

Після вивчення літератури необхідно виділити в темі ключові питання, які глибоко і повністю розкривають її зміст, скласти стислий план (3 – 4 основних розділи).

Студенти погоджують з керівником тему роботи, обговорюють план, розбирають ключові питання. А також мають змогу одержувати допомогу від керівника протягом усього періоду виконання індивідуального навчально-дослідного завдання.

Вимоги до змісту ІЗ.

Індивідуальне завдання складається з: титульної сторінки; змісту; вступу; основної частини; висновків; списку використаної літератури; додатків (за необхідності).

Титульна сторінка. Повинна містити назву університету; назву кафедри; назву навчальної дисципліни; тему ІЗ; прізвище, ініціали студента, номер академічної групи; дату подання ІЗ викладачеві на перевірку (день, місяць, рік).

Зміст. Повинен відтворювати назви розділів, параграфів тощо, які розкривають тему ІЗ, із зазначенням номерів сторінок, на яких вони розміщені.

Вступ має розкривати актуальність обраної теми, її проблему, мету написання роботи, завдання, методи дослідження. Вступ повинен бути коротким (не більше 2 сторінок). У цьому розділі слід: обґрунтувати вибір теми; показати її актуальність, теоретичне визначення; назвати наукові праці провідних як українських, так і зарубіжних вчених-економістів; які питання до теперішнього часу залишаються дискусійними та маловизначеними. Необхідно визначити мету та завдання роботи, назвати, який статистичний матеріал було використано.

Основна частина роботи. Складається з трьох розділів: теоретичного, аналітично-дослідницького та проектного. В основній частині роботи необхідно висвітлити ключові питання теми, характеристику сучасного стану проблеми, опис нормативної бази, погляд різних авторів на цю проблему, позитивні та негативні наслідки проблеми, можливі методи їх вирішення.

Основна частина складається з розділів і підрозділів. Кожен розділ починається з нової сторінки. Всі розділи слід логічно пов'язувати між собою. Терміни "основна частина", "розділ", "параграф" у тексті та плані роботи не використовуються.

Висновки. У висновках викладають перелік пропозицій і рекомендацій (практичні результати), одержаних в ІЗ. Висновки роботи становлять узагальнення автора з усіх основних питань теми, які розглядалися в роботі. Вони повинні бути лаконічними й чіткими, в стислій формі відбивати сутність проблеми, яка досліджувалась (1 – 2 тези на кожний підрозділ роботи).

Крім того, ІЗ повинно бути написано грамотно, ясно, логічно. Не слід повторювати одні й ті ж вирази, використовувати загальні фрази, навантажувати текст цитатами, довільно скорочувати слова.

Список використаної літератури охоплює всі джерела, що були вивчені студентом під час написання роботи. Він складається в такій послідовності: спершу наводяться законодавчі акти, постанови Верховної Ради, потім згідно з алфавітом наводяться інші літературні джерела.

Відомості про джерела, які включені до списку, необхідно давати згідно з вимогами державного стандарту з обов'язковим наведенням праць. Обов'язково в тексті роботи повинні міститися посилання на список використаної літератури.

Додатки. В додатки можуть бути включені матеріали, що є копією документів, звітів, або розрахункові таблиці, узагальнюючі схеми чи діаграми. При наявності кількох додатків оформлюється окрема сторінка "ДОДАТКИ", номер якої є останнім, що відноситься до обсягу ІЗ.

При виконанні завдання необхідно дотримуватись нормативно встановлених правил оформлення тексту, таблиць, формул, розрахунків, схем, рисунків.

Обсяг ІЗ повинен становити 20 – 25 друкованих сторінок. Текст ІЗ необхідно писати (друкувати), залишаючи поля таких розмірів:

- ліве – не менше 30 мм;
- праве – не менше 10 мм;
- верхнє – не менше 20 мм;
- нижнє – не менше 20 мм.

Після написання студент подає роботу науковому керівнику, який перевіряє:

- актуальність і значущість обраної теми;
- правильність складення плану й структури роботи, відповідність змісту теми наведеному плану;
- глибину розглянутих у темі питань, повноту розкриття змісту теми;
- використання статистичного матеріалу, правильність побудованих таблиць, графіків і діаграм та їх аналіз;
- ступінь обґрунтування зроблених автором висновків;
- самостійність викладу матеріалу;
- правильність оформлення роботи;
- рекомендації та поради щодо того, які питання індивідуального навчально-дослідного завдання потребують доробки і в якому напрямку ця робота повинна бути виправлена, як краще оформити окремі положення в роботі.

Особливу увагу студент повинен приділити усуненню тих недоліків і зауважень, на які вказує керівник роботи.

Для виправлення помилок і усунення недоліків студент доповнює текст роботи або посилює аргументацію окремих положень. При цьому не можна змінювати тему індивідуального завдання, необхідно покращити те, що є в індивідуальному завданні.

У кінці перевірки керівник робить висновок: "Робота допускається до захисту" чи "Робота не допускається до захисту". Кінцева оцінка індивідуально-дослідного завдання виставляється після його захисту.

Робота не допускається до захисту в таких випадках:
коли вона не носить самостійного характеру;
написана на основі старих літературних джерел з використанням застарілого статистичного матеріалу;
співпадає за змістом з роботою іншого студента;
основні питання не розкриті, викладені схематично;
у тексті є помилкові положення та висновки;
у тексті не використовується статистичний матеріал, відсутні графіки, діаграми, таблиці;
нема зв'язку з практикою;
текст написаний неграмотно, оформлення роботи не відповідає вимогам, які до неї ставляться.

Коли робота не допущена до захисту, вона повинна бути перероблена студентом і знову подана на кафедру.

Захист ІЗ. Завдання студента під час захисту – показати знання конкретного питання, вільне володіння матеріалом. Для цього доцільно підготувати усний виступ на 5 – 7 хвилин. У ньому треба обґрунтувати вибір теми, визначити задачі та шляхи їх вирішення, зробити самостійні висновки з проблеми. Треба визначити, які недоліки були зазначені керівником та як вони усунені, з якими зауваженнями студент не згоден і чому.

Оцінка за індивідуальне завдання залежить: від якості її виконання, наукового рівня, ступеня самостійності, мови та логіки викладення, виступу студента на захисті, відповіді на питання по темі роботи.

Захист і оцінка за ІЗ – це підбиття підсумків самостійної роботи студента. При цьому студент отримує необхідну орієнтацію для організації своєї самостійної роботи в майбутньому, оцінює свої можливості, враховує недоліки, визначає ті моменти, на які слід звернути свою увагу під час подальшого навчання.

6.1. Тематика ІЗ

1. Структура системи безпеки банку та її основні елементи.
2. Організація безпеки діяльності банку в сучасних умовах.
3. Види безпеки банківського бізнесу та форми її організації.

4. Банк як об'єкт протиправних посягань.
5. Основні законодавчі акти щодо забезпечення безпеки банківського бізнесу в Україні.
6. Основні системоутворюючі законодавчі акти щодо регламентування безпеки банківського бізнесу в Україні.
7. Системи банківського нагляду в розвинутих країнах.
8. Досвід приватних детективних і розшукових організацій СНД.
9. Організація безпеки банківського бізнесу в США.
10. Організація безпеки банківського бізнесу в Росії.
11. Концепція комплексного захисту банківської установи.
12. Концепція безпеки банку, її призначення, зміст та основні положення.
13. Аналіз злочинних посягань на власність банку та застосування норм банківського права для їх кваліфікації.
14. Причини злочинності в банку.
15. Профілактика злочинів у банку та заходи щодо запобігання та протидії їм.
16. Організація служби безпеки банку, її роль та місце в інфраструктурі банку.
17. Банківські ризики та стратегія управління ними.
18. Основні загрози діяльності банку.
19. Банківське шахрайство та методи боротьби з ним.
20. Банківське шахрайство, його суть та кваліфікація з точки зору кримінального права. Заходи протидії.
21. Законодавство про недобросовісну конкуренцію. Відповідальність за дії, пов'язані з недобросовісною конкуренцією.
22. Суть недобросовісної конкуренції та її правова оцінка у вітчизняному та міжнародному праві.
23. Економічна безпека банку.
24. Фінансова безпека банку.
25. Найбільш криміногенні операції в банку.
26. Організація безпеки банківських операцій.
27. Забезпечення безпеки кредитних операцій банку. Основні види шахрайства.
28. Концепції безпеки касових операцій банку.
29. Механізми виявлення неофіційних систем переказу грошей та коштів через банківський сектор економіки.

30. Елементи захисту національної та іноземної валюти, цінних паперів.
31. Організація безпеки валютних, касових та неторговельних банківських операцій.
32. Попередження шахрайства при розрахунках з використанням акредитивів.
33. Забезпечення безпеки банківських операцій з цінними паперами.
34. Способи обману в процесі операцій з грошовими та розрахунковими чеками.
35. Шахрайство у сфері вексельного обігу.
36. Зарубіжний досвід попередження шахрайств з використанням платіжних карток.
37. Організація безпеки електронних платежів.
38. Організація роботи банків щодо протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом та їх тіншового обігу.
39. Інформаційна безпека банку.
40. Правове забезпечення інформаційної безпеки банку.
41. Безпека банківської інформації в зарубіжних країнах.
42. Використання банківської інформації в протиправних цілях.
43. Комерційна таємниця та її захист у банку.
44. Банківська таємниця.
45. Правові засади банківської таємниці.
46. Організація захисту конфіденційної інформації.
47. Доступ у банку до інформації з обмеженим доступом.
48. Дії банківських установ в екстремальних ситуаціях.

7. Самостійна робота

Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни "Безпека банківського бізнесу" окрім лекційних, практичних і семінарських занять, тобто аудиторної роботи, є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою.

Самостійна робота є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам:

1. Вивчення лекційного матеріалу.
2. Робота з вивчення рекомендованої літератури.

3. Вивчення інструментарію, за яким здійснюється економічна безпека на всіх рівнях.

4. Підготовка до семінарських і практичних занять, дискусій, роботи в малих групах, тестування.

5. Контрольна перевірка кожним студентом особистих знань за запитаннями для самостійного поглибленого вивчення та самоконтролю.

Перелік питань для самостійного опрацювання подано в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Перелік питань для самостійного опрацювання

Назва теми	Питання для самостійного опрацювання (за модулями та темами)	Література
1	2	3
Змістовий модуль 1. Теоретичні та організаційні засади безпеки банківського бізнесу		
Тема 1. Основи безпеки банківського бізнесу	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проблеми та перспективи розвитку безпеки банківського бізнесу. 2. Умови організації безпеки банківського бізнесу в Україні й основні загрози їй. 3. Можливості вітчизняних банків щодо створення ефективної безпеки їх діяльності. 4. Взаємодія підрозділів банку у виконанні заходів безпеки. 5. Узгодженість елементів системи безпеки банківського бізнесу та їх вплив на роботу банку 	<p>Основна: [4; 6 – 11; 17; 20; 21].</p> <p>Додаткова: [23; 32; 33; 37; 41].</p> <p>Інформаційні ресурси: [47; 51]</p>
Тема 2. Безпека банківських установ за кордоном	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організація приватної правоохоронної діяльності в розвинутих країнах Європи та США. 2. Досвід розвинутих країн Європи щодо створення систем безпеки діяльності банківських установ. 3. Досвід розвинутих країн Європи щодо роботи з профілактики різноманітних видів посягань на структуру банківського бізнесу. 4. Відмінності структури державної правоохоронної системи США, Японії, Китайської Народної Республіки, Великобританії, Франції, Німеччини та Росії. 5. Відмінності структури приватної правоохоронної системи США, Японії, Китайської Народної Республіки, Великобританії, Франції, Німеччини та Росії 	<p>Основна: [1; 3; 4; 6; 10; 20].</p> <p>Додаткова: [22; 33; 37; 42].</p> <p>Інформаційні ресурси: [44]</p>

1	2	3
<p>Тема 3. Організаційні основи забезпечення безпеки діяльності банку</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Основні системоутворюючі законодавчі акти щодо регламентування безпеки банківського бізнесу в Україні. 2. Досвід вітчизняних та зарубіжних банків щодо створення власної нормативної бази з питань безпеки їх діяльності. 3. Визначення основних пріоритетів комерційних інтересів банку. 4. Планування заходів безпеки в банківській установі. 5. Структура постановляння (уточнення) завдань силами безпеки банку. 6. Управління діяльністю щодо забезпечення безпеки банківської установи 	<p>Основна: [4; 6 – 10; 17; 20; 21]. Додаткова: [22 – 24; 28; 32; 33; 37; 40 – 41]. Інформаційні ресурси: [47; 49; 50; 51; 54]</p>
<p>Тема 4. Загрози безпеки банку</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наслідки утворення внутрішніх і зовнішніх загроз банку. 2. Напрямки скоєння шахрайства в розвинутих країнах Європи, Японії, Росії та США. 3. Умови, які сприяють шахрайським діям у банку. 4. Банківське шахрайство в розвинутих країнах Європи та США. 5. Заходи локалізації та протидії зловживань службовим становищем та шахрайських посягань 	<p>Основна: [4; 6 – 10; 17; 20; 21]. Додаткова: [22 – 24; 28; 32; 33; 37; 40 – 41]. Інформаційні ресурси: [47; 49; 50; 51; 54]</p>
<p>Тема 5. Недобросовісна конкуренція та промислове шпигунство в банку</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недобросовісна конкуренція клієнтів, партнерів, кримінальних елементів щодо банку. 2. Ознаки загрози наступу або проведення актів недобросовісної конкуренції проти банку. 3. Способи отримання інформації, які застосовуються промисловими шпигунами в Україні та у світі. 4. Способи зміни інформації, які застосовуються промисловими шпигунами в Україні та у світі 5. Способи знищення інформації, які застосовуються промисловими шпигунами в Україні та у світі. 6. Можливі форми легального, нелегального та напівлегального отримання банківської інформації промисловими шпигунами 	<p>Основна: [1; 3; 4; 6 – 12; 17; 18; 20; 21]. Додаткова: [22 – 24; 27; 32; 33; 37; 40 – 41] Інформаційні ресурси: [47]</p>

1	2	3
Тема 6. Охорона та режим у банку	<ol style="list-style-type: none"> 1. Фактори, які впливають на вибір прийомів і засобів охорони банку. 2. Пропускний режим у банку та пропускні документи. 3. Загальні обов'язки охоронника під час виконання служби на посту. 4. Організація охорони банківських установ силами державної служби охорони (ДСО) при МВС. 5. Функціональні обов'язки начальника служби охорони банку. 6. Підпорядкованість служби безпеки банківської установи 	<p>Основна: [1; 3; 4; 6 – 12; 17; 18; 20; 21].</p> <p>Додаткова: [22 – 24; 27; 32; 33; 37; 40 – 41].</p> <p>Інформаційні ресурси: [47]</p>
Змістовий модуль 2. Методичні основи безпеки банківського бізнесу		
Тема 7. Економічна безпека банківської установи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Фактори, які обумовлюють особливу роль економічної безпеки в системі заходів безпеки діяльності банку. 2. Причини, які впливають на створення негативного результату від кредитної діяльності банку. 3. Застереження щодо безпеки роботи з акціями. 4. Розкрадання грошових засобів з використанням акредитивів. 5. Заходи попередження злочинів у сфері вексельного обігу. 6. Протиправні посягання на нематеріальні активи банку. 7. Засади стратегії економічної безпеки банку. 8. Законодавство України з питань боротьби з легалізацією (відмиванням) грошей, отриманих незаконним шляхом 	<p>Основна: [1; 3 – 11; 13 – 17; 20].</p> <p>Додаткова: [23 – 25; 27; 32 – 36; 39 – 42].</p> <p>Інформаційні ресурси: [47; 48; 50; 52; 53; 55 – 57]</p>
Тема 8. Інформаційна безпека банківської установи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Захист інформації, що міститься у системах і мережах передавання та обробки даних банку. 2. Джерела інформації, що використовуються з метою забезпечення інформаційної безпеки банку. 3. Критерії визначення відомостей, які становлять комерційну та банківську таємницю. 4. Нормативні документи банку з питань захисту інформації. 5. Об'єкти та джерела інформації для діяльності сил комерційної розвідки банківської установи. 6. Структура органів аналітичної роботи в банку 	<p>Основна: [2 – 4; 7 – 12; 19 – 21].</p> <p>Додаткова: [22; 26; 27; 29; 31; 35; 38; 42].</p> <p>Інформаційні ресурси: [47; 51]</p>

1	2	3
<p>Тема 9. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності банку</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Структура сфери інформаційної уваги банківської установи, її особливості та призначення. 2. Об'єкти інформаційної уваги для діяльності сил комерційної розвідки банківської установи. 3. Структура органів аналітичної роботи банківської установи, особливості призначення їх на посаді. 4. Структура аналітичної оцінки загроз конкуренції. 5. Форми надання інформації керівництву банку. 6. Особливості інтегрованих баз даних банківської установи 	<p>Основна: [2 – 4; 7 – 12; 19 – 21]. Додаткова: [22; 26; 27; 29; 31; 35; 38; 42]. Інформаційні ресурси: [47; 51]</p>
<p>Тема 10. Забезпечення безпеки в роботі з персоналом банку</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вплив якостей особистості на рішення про прийняття на роботу в банк. 2. Особливо негативні та позитивні характеристики претендентів на роботу в банк. 3. Захист інтересів банку в процедурі звільнення його працівників. 4. Технологія вирішення конфліктів. 5. Методи розв'язання конфліктних ситуацій у колективах та підрозділах банку. 6. Покарання працівників банку за адміністративні порушення. 7. Механізм звільнення працівника банку за власним бажанням 	<p>Основна: [3; 6; 10; 12; 13; 17; 20; 21]. Додаткова: [22; 33; 35; 37; 41; 42]. Інформаційні ресурси: [47]</p>
<p>Тема 11. Дії банківської установи в екстремальних ситуаціях</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Види екстремальних ситуацій, створених у результаті ідеологічних диверсій. 2. Протидія наклепу, відновлення авторитету й іміджу банку. 3. Першочергові заходи, які проводяться з метою забезпечення комерційної діяльності банку у разі виникнення екстремальної ситуації. 4. Реакція людини на екстремальну ситуацію. 5. Ознаки настання екстремальної ситуації, спричиненої психологічним тиском (психологічною диверсією). 6. Поведінка персоналу банку під час пожежі. 7. Поведінка персоналу банку під час повені (затоплення). 8. Поведінка персоналу банку під час хімічних аварій та атак 	<p>Основна: [3; 6; 10; 12; 13; 17; 20; 21]. Додаткова: [22; 33; 35; 37; 41; 42]. Інформаційні ресурси: [47]</p>

8. Контрольні запитання для самодіагностики

Змістовий модуль 1. Теоретичні та організаційні засади безпеки банківського бізнесу

Тема 1. Основи безпеки банківського бізнесу

1. Дайте визначення поняття "безпека банківського бізнесу" з позицій 3 аспектів.
2. Чим мотивується необхідність безпеки банківського сектору?
3. Охарактеризуйте основну мету безпеки банківського бізнесу.
4. За допомогою виконання яких завдань можна досягнути мети безпеки банківського бізнесу?
5. За допомогою яких критеріїв оцінюється надійність та ефективність функціонування системи безпеки банківського бізнесу?
6. Охарактеризуйте зміст управління системи безпеки банківської установи?
7. Що таке система безпеки банку?
8. Що є головною умовою організації системи безпеки банківського бізнесу в Україні?
9. Перелічіть форми організації безпеки банківського бізнесу.
10. Перелічіть основні принципи безпеки банківського бізнесу.
11. Охарактеризуйте принцип ешелонування безпеки банківського бізнесу.
12. Перелічіть основні елементи системи безпеки банківської діяльності.
13. Що відносять до заходів безпеки загального характеру?
14. Що відносять до заходів безпеки спеціального характеру?
15. Охарактеризуйте сили та засоби безпеки банку.
16. Перелічіть та охарактеризуйте об'єкти безпеки банку, відносно яких здійснюються злочинні посягання.
17. Які існують цілі злочинних посягань на об'єкти безпеки банку?
18. Перелічіть та охарактеризуйте суб'єкти правовідносин при вирішенні проблеми безпеки.
19. Охарактеризуйте особисту безпеку кожного працівника банку.
20. Розкрийте зміст колективної безпеки банку.
21. Визначте сутність і форми економічної та інформаційної безпеки банку.

Тема 2. Безпека банківських установ за кордоном

1. Дайте визначення поняття "правоохоронна діяльність".
2. Охарактеризуйте зміст поняття "правоохоронні органи".
3. Перелічіть основні види правоохоронних організацій.
4. Які існують міжнародні правоохоронні організації?
5. Перелічіть причини появи та розвитку приватної правоохоронної діяльності.
6. Охарактеризуйте основні завдання, які вирішують приватні правоохоронні організації найрозвинутіших країн Європи й США.
7. З органами якого рівня взаємодіє більшість приватних правоохоронних організацій?
8. Який вид безпеки банківського бізнесу на сьогодні домінує в США?
9. Які організації входять у склад приватних структур США?
10. Охарактеризуйте узагальнену структуру підрозділу безпеки банку США.
11. Розкрийте зміст приватної правоохоронної системи Великобританії.
12. Які організації входять у склад приватних структур Великобританії?
13. Перелічіть завдання приватних комерційних та промислових служб безпеки банків Великобританії.
14. Які методи відносять до приватної і загальної профілактичної діяльності комерційних і промислових служб безпеки у Великобританії?
15. Охарактеризуйте структуру приватної правоохоронної системи Німеччини.
16. Які існують характерні особливості безпеки банківської діяльності Німеччини?
17. Охарактеризуйте напрямки діяльності приватних правоохоронних органів Франції.
18. Охарактеризуйте особливості безпеки банківського бізнесу країн Північної Європи, зокрема Норвегії, Швеції, Фінляндії та Данії.
19. Що включає структура приватної правоохоронної системи Японії?
20. Охарактеризуйте особливості функціонування приватних служб безпеки в Китайській Народній Республіці.
21. Охарактеризуйте особливості діяльності приватних охоронних підприємств у Російській Федерації.
22. Що включає структура системи приватних правоохоронних організацій у Росії?

Тема 3. Організаційні основи забезпечення безпеки діяльності банку

1. За допомогою якого забезпечення реалізуються заходи безпеки банківської установи?
2. Розкрийте сутність організаційних методів забезпечення безпеки банківської установи.
3. Визначте зміст технологічних методів забезпечення безпеки банківської установи.
4. Які методи входять до першої групи?
5. Охарактеризуйте організаційні методи забезпечення безпеки банківської установи.
6. У чому полягає сутність методу захисту конфіденційної інформації?
7. Розкрийте сутність методів адміністративного та фінансового контролю.
8. Хто є суб'єктом застосування методів адміністративного та фінансового контролю?
9. У чому полягає сутність методу розшукної та охоронної діяльності?
10. Визначте зміст методів криміналістики.
11. Перелічіть основні засади організації забезпечення безпеки діяльності банку.
12. Які існують підходи до створення служби безпеки банку?
13. Охарактеризуйте порядок прийому та вимоги до кандидатів при працевлаштуванні до служби безпеки банку.
14. Перелічіть основні напрямки діяльності служби безпеки банку.
15. Якими нормативними документами керується служба безпеки банку у своїй діяльності?
16. Перелічіть основні функціональні обов'язки служби безпеки банку.
17. Перелічіть функції служби безпеки банку.
18. Охарактеризуйте права та обов'язки працівників служби безпеки банку.
19. Охарактеризуйте обов'язки керівника банку щодо питань безпеки.
20. Охарактеризуйте обов'язки працівників банку щодо виконання вимог банківської безпеки.
21. Перелічіть пріоритетні напрями та причини взаємодії служби безпеки банку з правоохоронними організаціями.
22. У чому полягає зміст контролю за виконанням заходів безпеки?
23. В яких формах здійснюється планування заходів організації забезпечення безпеки діяльності банку?

24. Який порядок і структура розроблення Концепції безпеки діяльності банку?
25. Перелічіть відомості, які повинна містити Концепція безпеки банку.

Тема 4. Загрози безпеки банку

1. Дайте визначення понять "ризик" і "загроза".
2. Перелічіть основні відмітні особливості понять "ризик" та "загроза".
3. Охарактеризуйте джерела виникнення та основні джерела регулювання банківських ризиків і банківських загроз.
4. Перелічіть об'єкти загроз у банку.
5. Які фактори посилюють активізацію загроз банківській безпеці?
6. За якими ознаками можна класифікувати загрози безпеці банку?
7. Охарактеризуйте загрози, які класифіковані за ступенем тяжкості наслідків.
8. Перелічіть суб'єктів внутрішніх і зовнішніх загроз.
9. Внаслідок яких дій утворюються загрози, які наносять матеріальні збитки банку?
10. Розкрийте зміст економічних внутрішніх і зовнішніх загроз, перелічіть причини їх виникнення.
11. Охарактеризуйте зміст фізичних внутрішніх і зовнішніх загроз, перелічіть причини їх виникнення.
12. Що розуміється під інтелектуальними внутрішніми і зовнішніми загрозами?
13. Перелічіть причини виникнення інтелектуальних внутрішніх і зовнішніх загроз.
14. Які існують способи реалізації внутрішніх і зовнішніх загроз?
15. Охарактеризуйте заходи кадрового характеру щодо забезпечення захисту банку.
16. Розкрийте сутність організаційно-технічних заходів щодо забезпечення захисту банку.
17. Дайте визначення поняття "банківське шахрайство".
18. Перелічіть основні види банківського шахрайства.
19. До яких видів шахрайського обману вдаються клієнти банку?
20. Які існують особисті мотиви банківського шахрайства?
21. Охарактеризуйте сутність шахрайства та найпоширеніші шахрайські дії за кордоном.

22. Охарактеризуйте форми зловживання службовим становищем працівників банку.

23. Які існують ознаки зловживання службовим становищем і скоєння шахрайських дій працівниками банку?

24. Які існують способи виявлення зловживань службовим становищем і скоєння шахрайських дій з боку працівників банку?

25. Перелічіть заходи локалізації шахрайських дій і зловживань службовим становищем працівниками банку.

Тема 5. Недобросовісна конкуренція та промислове шпигунство в банку

1. Визначте місце конкуренції в системі відносин банківських послуг.

2. Дайте визначення поняття "недобросовісна конкуренція".

3. Перелічіть основні правові акти захисту від недобросовісної конкуренції.

4. Перелічіть причини виникнення та проведення недобросовісної конкуренції в банку.

5. Які існують способи ведення недобросовісної конкуренції на ринку банківських послуг?

6. Охарактеризуйте форми недобросовісної конкуренції, які використовуються проти банку.

7. Які існують ознаки загрози наступу або проведення актів недобросовісної конкуренції?

8. Яка існує відповідальність за дії, що вважаються недобросовісною конкуренцією?

9. За які дії ведення недобросовісної конкуренції передбачена кримінальна відповідальність?

10. Дайте визначення поняття "промислове шпигунство".

11. Назвіть об'єкти промислових шпигунів.

12. Що є метою промислового шпигунства в банку?

13. Охарактеризуйте легальні методи збирання інформації.

14. Які існують форми нелегального і напівлегального отримання інформації?

15. Які можливі дії промислових шпигунів щодо виявлення працівників банку, з якими може бути організовано співробітництво?

16. Перелічіть характерні вади, риси характеру, особливості поведінки працівників банку, на які звертають увагу промислові шпигуни.

17. Назвіть можливі способи схилення працівників банку до співпраці з промисловими шпигунами.

18. Які існують способи утримання працівників банку, які вже залучені до роботи на промислових шпигунів?

19. Охарактеризуйте поведінку працівника банку, залученого до роботи на промислових шпигунів.

20. Перелічіть основні заходи протидії актам недобросовісної конкуренції.

21. Які існують заходи захисту діяльності банку від промислового шпигунства?

Тема 6. Охорона та режим у банку

1. Комплекс яких заходів становить охорона банку?

2. Що є основною метою організації режиму та охорони банку?

3. Охарактеризуйте основні завдання організації режиму охорони банку.

4. Що необхідно враховувати при будівництві, реконструкції або ремонті банківських установ та приміщень?

5. Яким чином повинна бути обладнана територія банку?

6. Охарактеризуйте вимоги щодо обладнання установ банку.

7. Охарактеризуйте рубежі охорони та зони безпеки в установах банку.

8. Що належить до охоронних заходів з використанням засобів фізичного захисту?

9. Назвіть основні нормативні документи з організації охорони установ банку.

10. Від яких факторів залежить вибір форм, методів і засобів охорони?

11. За якими ознаками поділяється режим охорони банку?

12. Охарактеризуйте принципи охорони банку.

13. Охарактеризуйте організацію охорони установ банку силами Державної служби охорони (ДСО) при МВС.

14. Перелічіть види фізичної охорони.

15. Що є технічними засобами охорони банку?

16. Як встановлені вимоги до працівників підрозділів охорони банку?

17. Охарактеризуйте загальні обов'язки охоронника під час виконання служби на посту.

18. Перелічіть дії керівника банку або уповноваженої ним особи під час організації охорони.

19. Охарактеризуйте зміст пропускового режиму в банку.
20. Які існують види пропускних документів?
21. Охарактеризуйте внутрішньооб'єктовий режим охорони банку.
22. Яку інформацію повинна містити Інструкція про пропускний і внутрішньооб'єктовий режим в банку.
23. Перелічіть обов'язки персоналу банку дотримання режиму охорони.

Змістовий модуль 2. Методичні основи безпеки банківського бізнесу

Тема 7. Економічна безпека банківської установи

1. Визначте роль економічної безпеки в системі безпеки банку.
2. Дайте визначення поняття "економічна безпека банківської системи".
3. Дайте визначення поняття "економічна безпека банку".
4. Перелічіть фактори, які обумовлюють особливу роль економічної безпеки в системі заходів безпеки діяльності банку.
5. Назвіть критерії та показники економічної безпеки банку.
6. Яких загроз зазнає економічна безпека банку?
7. Які існують заходи захисту від чинників, які впливають на економічну безпеку банку?
8. Визначте сутність та мету стратегії економічної безпеки банку.
9. Охарактеризуйте структуру стратегії економічної безпеки банку.
10. Дайте визначення поняття "комплексна система економічної безпеки банку".
11. Які існують заходи захисту матеріальних цінностей?
12. Охарактеризуйте засади повної та обмеженої матеріальної відповідальності працівників банку.
13. Охарактеризуйте матеріальну відповідальність посадових осіб та працівників банку щодо протиправних посягань на матеріальні цінності, обладнання та технічні засоби банків.
14. Охарактеризуйте причини, які впливають на створення негативного результату від кредитної діяльності банку
15. Які існують заходи забезпечення безпеки кредитних операцій банку?
16. Охарактеризуйте взаємодію підрозділів банку у процесі підготовки до надання кредиту, у процесі підготовки кредитної угоди, у процесі

проведення кредитного моніторингу, у процесі роботи щодо повернення кредитів.

17. Які існують ступені ризику помилку вибору позичальника?

18. Перелічіть ознаки зв'язку позичальника з тіньовими структурами.

19. Охарактеризуйте зміст та мету кредитного моніторингу.

20. Охарактеризуйте механізм захисту кредитних операцій.

21. Які існують заходи щодо організації безпеки валютних операцій банку?

22. Охарактеризуйте способи обману та зловживання довірою, які використовуються при розрахунках за підробленим акредитивом.

23. Перелічіть основні ознаки зношених, непридатних до обігу та фальшивих банкнот.

24. Які існують застереження щодо безпеки роботи з акціями.

25. Які існують застереження щодо безпеки роботи з векселями.

26. Охарактеризуйте особливості забезпечення безпеки операцій банків з пластиковими картками.

27. Що розуміється під легалізацією (відмиванням) незаконно отриманих грошей?

28. Що мають охоплювати банки при розробці програми протидії легалізації незаконно отриманих грошей?

Тема 8. Інформаційна безпека банківської установи

1. Розкрийте зміст поняття "банківська інформація".

2. Охарактеризуйте склад банківської інформації.

3. Дайте визначення поняття "відкрита банківська інформація".

4. Яким чином забезпечується доступ до відкритої банківської інформації?

5. Дайте визначення поняття "інформація з обмеженим доступом".

6. Яка існує відповідальність персоналу банку за порушення правил роботи з інформацією з обмеженим доступом.

7. Дайте визначення поняття "конфіденційна інформація".

8. Які відомості належать до таємної інформації?

9. Дайте визначення поняття "банківська таємниця".

10. Перелічіть заходи, які проводяться банками з метою збереження банківської таємниці.

11. Дайте визначення поняття "комерційна таємниця".

12. Охарактеризуйте особливості захисту банківської і комерційної таємниці.
13. Перелічіть нормативні документи з питань захисту інформації.
14. Які дії проводяться з метою попередження посягань на інформацію банку з обмеженим доступом.
15. Охарактеризуйте інформаційну інфраструктуру банку.
16. Що розуміється під безпекою інформаційної інфраструктури?
17. Що може бути каналами витоку інформації?
18. Що відносять до факторів, які сприяють створенню умов для витоку (передаванню) інформації?
19. Охарактеризуйте заходи захисту банківської інформації.
20. Дайте визначення поняття "загроза безпеці банківської інформації".
21. За якими ознаками можна класифікувати навмисні загрози безпеці автоматизованій системі обробки інформації банку.
22. Перелічіть параметри системної класифікації загроз інформаційній безпеці банку.
23. Охарактеризуйте загрози, з якими стикаються системні адміністратори безпеки банківської інформації.

Тема 9. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності банку

1. Дайте визначення поняття "інформаційні ресурси".
2. Охарактеризуйте структуру інформаційних ресурсів банку.
3. Які існують канали формування інформаційних ресурсів банку?
4. Визначте особливості організації комерційної розвідки в банку.
5. Охарактеризуйте об'єкти комерційної розвідки.
6. Що можуть бути джерелами інформації для діяльності комерційної розвідки банку?
7. Перелічіть сфери інформаційної уваги служби безпеки банку.
8. За допомогою яких каналів здійснюється отримання інформації в сферах інформаційної уваги банку?
9. Що розуміють під інформаційним аудитом?
10. Визначте сутність та зміст інформаційного моніторингу банку.
11. Перелічіть функції організації інформаційно-аналітичної роботи банку.
12. У чому полягає основне завдання інформаційно-аналітичних підрозділів банку?

13. Охарактеризуйте завдання підрозділів економістів-аналітиків установ банку.
14. Охарактеризуйте аспекти інформаційно-аналітичної роботи банку.
15. У чому полягає зміст методу мережі зв'язків в аналітичній роботі підрозділу економістів-аналітиків банку?
16. Охарактеризуйте призначення та зміст основних інформаційних документів банку.
17. Які існують способи зберігання інформації в банку.
18. Які існують заходи щодо збору інформації?
19. Перелічіть завдання інтегрованих баз даних.
20. Охарактеризуйте особливості інтегрованих структур.

Тема 10. Забезпечення безпеки в роботі з персоналом банку

1. Охарактеризуйте основні завдання управління персоналом банку.
2. Яким чином можна здійснюється підбір кадрів на роботу в банк?
3. Які існують методи перевірки кандидатів на роботу в банк?
4. Охарактеризуйте зміст кадрового ризику.
5. Перелічіть основні особисті риси працівника банку, яким надається перевага.
6. Охарактеризуйте систему оцінок під час відбору кандидатів-претендентів на роботу в банк.
7. Охарактеризуйте етапи становлення працівника банку на посаді.
8. З якою метою проводиться контроль роботи працівників банку?
9. Охарактеризуйте заходи контролю роботи працівників банку.
10. Які існують заходи безпеки щодо профілактики і попередження скоєння правопорушень і злочинів працівниками банку під час виконання своїх службових обов'язків?
11. Перелічіть групи мотивації потреб людини.
12. Охарактеризуйте ступеневу систему оплати праці працівників банку.
13. Охарактеризуйте мотиви, що сприяють рішенню працівника банку про правопорушення.
14. Перелічіть мотиви, якими працівники банку намагаються виправдовувати злочин.
15. Які існують типи шахраїв за психологічним профілем?
16. Охарактеризуйте зміст виховної та профілактичної діяльності банку щодо роботи з кадрами.

17. Які правила роботи з кадрами можуть сприяти формуванню стабільності кадрового складу та банківського патріотизму?

18. Яким чином банк може захистити власні інтереси в процедурі звільнення його працівників?

19. Дайте визначення поняттю "конфлікт".

20. Перелічіть типи конфліктних осіб.

21. Які умови сприяють виникненню конфліктів у колективах банку?

22. Охарактеризуйте причини виникнення конфліктів.

23. Охарактеризуйте наслідки конфліктів в колективі банку.

24. Які фактори впливають на сприятливий психологічний стан в колективі банку?

25. Які відомості повинна містити професіограма?

Тема 11. Дії банківської установи в екстремальних ситуаціях

1. Розкрийте зміст та охарактеризуйте причини виникнення екстремальних ситуацій.

2. Які існують види екстремальних ситуацій?

3. Охарактеризуйте зміст матеріальної та моральної шкоди банку.

4. Охарактеризуйте основні причин та джерела виникнення екстремальних ситуацій.

5. Які відомості містить кризовий план банку?

6. Хто входить до складу групи управління діяльністю банку в екстремальних ситуаціях?

7. У чому полягає зміст роботи керівника групи управління діяльністю банку в екстремальній ситуації?

8. Перелічіть функції членів групи з управління діяльністю банку в екстремальних ситуаціях.

9. Дайте визначення понять "ідеологічні диверсії", "психологічні диверсії".

10. Розкрийте суть екстремальних ситуацій, створених ідеологічними диверсіями проти банку та психологічними диверсіями проти окремих його працівників.

11. Охарактеризуйте зміст попереджувальних заходів протидії ідеологічним диверсіям.

12. Що розуміють під активними заходами спеціального характеру?

13. Що розуміють під пасивними заходами спеціального характеру?

14. Дайте визначення поняттю "чутки".
15. Охарактеризуйте заходи профілактики чуток.
16. Дайте визначення поняттю "терористичний акт".
17. Перелічіть види терористичних актів.
18. Охарактеризуйте дії адміністрації банку в разі загрози або проведення терористичного акту.
19. Охарактеризуйте дії працівників банку в разі виявлення загрози нападу на банк.
20. Які повинні бути дії підрозділу безпеки банку в разі здійснення нападу на банк?
21. Наведіть алгоритм дій працівника банку в разі виявлення підозрілих предметів, характерних для вибухових пристроїв.
22. Які існують заходи банку щодо попередження реалізації загрози підриву вибухового пристрою?
23. Які заходи застосовуються банком для протидії загрозі наступу екстремальної ситуації?
24. Охарактеризуйте поведінку працівників банку в умовах екстремальних ситуацій, створених проти них.
25. Наведіть алгоритм поведінки людини в екстремальній ситуації.
26. Визначте профілактичні дії щодо неpotrапляння особистості в екстремальні ситуації.

9. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Індивідуально-консультативна робота з дисципліни проводиться у вигляді: індивідуальних і групових консультацій.

Під час індивідуальних консультацій студент отримує відповіді стосовно проблемних питань, роз'яснення щодо розв'язання практичних завдань, а під час групових консультацій розглядаються питання для колективного обговорення.

Індивідуально-консультативна робота комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу проводиться у вигляді: індивідуального захисту

самостійних та індивідуальних завдань, підготовки рефератів для виступу на науковому семінарі або науковій конференції.

10. Методи навчання

У ході викладання навчальної дисципліни для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як: проблемні лекції, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, ділові ігри, презентації.

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у:

- високій мотивації студентів;
- закріпленні теоретичних знань на практиці;
- підвищенні самосвідомості студентів;
- виробленні здатності приймати самостійні рішення;
- виробленні здібностей до колективних рішень;
- виробленні здібностей до соціальної інтеграції;
- придбанні навичок розв'язання конфліктів.

Розподіл форм і методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено в табл. 10.1.

Таблиця 10.1

Розподіл форм і методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Тема 1. Основи безпеки банківського бізнесу	<i>Міні-лекція</i> з питання "Безпека банківського бізнесу: проблеми та перспективи розвитку"; <i>робота в малих групах</i> при визначенні критеріїв ефективності та якості безпеки банку; <i>семінар-дискусія</i> з питання "Умови організації системи безпеки банківського бізнесу в Україні"; <i>мозкова атака</i> з питання "Заходи забезпечення безпеки банку"

1	2
<p>Тема 2. Безпека банківських установ за кордоном</p>	<p><i>Міні-лекція</i> з питання "Особливості організацій банківської безпеки за кордоном"; <i>семинар-дискусія</i> з питання "Визначення оптимальної системи організації безпеки банківського бізнесу серед розвинутих країн Європи та США"; <i>рольова гра</i> на тему "Порівняльна характеристика особливостей забезпечення банківської безпеки в розвинутих країнах Європи та США"</p>
<p>Тема 3. Організаційні основи забезпечення безпеки діяльності банку</p>	<p><i>Проблемна-лекція</i> з питання "Способи, структура заходів та методи організації забезпечення безпеки банківського бізнесу в Україні в сучасних умовах"; <i>робота в малих групах</i> при розробці Концепції безпеки діяльності банку; <i>презентація результатів роботи</i> в малих групах з питання "Концепція безпеки діяльності банку"; <i>мозкова атака</i> щодо визначення основних напрямків Концепції безпеки діяльності банку</p>
<p>Тема 4. Загрози безпеки банку</p>	<p><i>Проблемна-лекція</i> з питання "Заходи банку щодо захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз"; <i>семинар-дискусія</i> з питання "Банківське шахрайство та зловживання службовим становищем працівників банку"; <i>робота в малих групах</i> при дослідженні класифікації та структури загроз банку; <i>презентація результатів роботи</i> в малих групах з питання "Характеристика та тенденції розвитку внутрішніх і зовнішніх загроз банківського бізнесу України"; <i>кейс</i> "Заходи захисту банку від шахрайських посягань та зловживання службовим становищем працівників банку"</p>
<p>Тема 5. Недобросовісна конкуренція та промислове шпигунство в банку</p>	<p><i>Міні-лекція</i> з питання "Сутність і зміст недобросовісної конкуренції та промислового шпигунства в банках, їх прояви"; <i>семинар-дискусія</i> з питання "Захист банків від недобросовісної конкуренції і промислового шпигунства" <i>презентація результатів роботи</i> в малих групах з питання "Можливі дії суб'єктів промислового шпигунства щодо залучення службовців банку до протиправних дій"</p>
<p>Тема 6. Охорона та режим у банку</p>	<p><i>Проблемна-лекція</i> з питання "Сутність охорони та режиму в банку"; <i>семинар-дискусія</i> з питання "Організація охорони установ банків"; <i>ділова гра</i> "Обов'язки персоналу банку щодо дотримання режиму охорони"; <i>кейс</i> "Вимоги до працівників підрозділу охорони банку"; <i>презентації результатів роботи</i> в малих групах з питання "Види, склад сил та засобів охорони банку"</p>

1	2
Тема 7. Економічна безпека банківської установи	<i>Проблемна-лекція</i> з питання "Сутність економічної безпеки банківської установи та механізм її забезпечення"; <i>семінар-дискусія</i> з питання "Загрози економічній безпеці банку"; <i>ділова гра</i> на тему "Забезпечення безпеки банківських операцій"; <i>кейс</i> "Оцінка рівня економічної безпеки банківської установи"; <i>мозкова атака</i> з питання "Проблеми економічної безпеки банку"
Тема 8. Інформаційна безпека банківської установи	<i>Проблемна-лекція</i> з питання "Сутність і зміст інформаційної безпеки банківської установи"; <i>семінар-дискусія</i> з питання "Необхідність захисту банківської інформації"; <i>презентація результатів роботи</i> в малих групах з питання "Загрози, які впливають на інформаційну безпеку банку"; <i>ділова гра</i> на тему "Заходи захисту банківської інформації в засобах та мережах її передавання і обробки"; <i>мозкова атака</i> з питання "Загрози, з якими стикаються системні адміністратори банку"
Тема 9. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності банку	<i>Міні-лекція</i> з питання "Сутність інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності банку"; <i>семінар-дискусія</i> з питання "Структура процесу формування інформаційних ресурсів банку"; <i>ділова гра</i> на тему "Схема роботи фахівця-аналітика банку в процесі проведення інформаційно-аналітичних досліджень"; <i>презентації результатів роботи</i> в малих групах з питання "Призначення та зміст основних інформаційних документів"
Тема 10. Забезпечення безпеки в роботі з персоналом банку	<i>Міні-лекція</i> з питання "Необхідність забезпечення безпеки в роботі з персоналом банку"; <i>семінар-дискусія</i> з питання "Контроль роботи персоналу банку, мотивація та стимулювання праці"; <i>кейс</i> "Порядок перевірки та оцінка кандидатів на роботу в банк"; <i>мозкова атака</i> з питання "Мотивація потреб як необхідність забезпечення безпеки в роботі з кадрами в банку"
Тема 11. Дії банківської установи в екстремальних ситуаціях	<i>Проблемна-лекція</i> з питання "Забезпечення безпеки банківської установи в екстремальних ситуаціях"; <i>семінар-дискусія</i> з питання "Зміст, види та причини виникнення екстремальних ситуацій в банку"; <i>робота в малих групах</i> при дослідженні заходів банку щодо підготовки до дій в екстремальних ситуаціях; <i>ділова гра</i> на тему "Склад групи управління діяльністю банку в екстремальних умовах та основні обов'язки її членів"; <i>кейс</i> "Алгоритм поведінки людини в екстремальній ситуації"

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів і характеризуються тим, що коло питань теми обмежується двома-трьома ключовими моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках, використовується досвід закордонних навчальних закладів з роздачею студентам під час лекції друківаного матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються. На початку проведення проблемної лекції необхідно чітко сформулювати проблему, яку необхідно вирішити студентам. При викладанні лекційного матеріалу слід уникати прямої відповіді на поставлені запитання, а висвітлювати лекційний матеріал таким чином, щоб отриману інформацію студент міг використовувати при розв'язанні проблеми. Система питань у ході лекції відіграє важливу роль, примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

Міні-лекції передбачають виклад навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження. На початку проведення міні-лекції за вказаними вище темами лектор акцентує увагу студентів на необхідності представити викладений лекційний матеріал у так званому структурно-логічному вигляді. На розгляд виносяться питання, які зафіксовані в плані лекцій, але викладаються вони стисло. Лекційне заняття, проведене у такий спосіб, пробуджує в студента активність та увагу при сприйнятті матеріалу, а також спрямовує його на використання системного підходу при відтворенні інформації, яку він одержав від викладача.

Проблемні лекції та міні-лекції доцільно поєднувати з такою формою активізації навчального процесу, як робота в малих групах.

Робота в малих групах використовується з метою активізації роботи студентів при проведенні семінарських і практичних занять. Використання цієї технології дає можливість структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистих якостей та досвіду соціального спілкування.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди й переконання, виробляють вміння формулювати

думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Мозкові атаки – це метод розв'язання невідкладних завдань за дуже обмежений час. Сутність його полягає в тому, щоб висловити як найбільшу кількість ідей за невеликий проміжок часу, обговорити та здійснити їх селекцію.

Кейс-метод (метод аналізу конкретних ситуацій) дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу.

Презентації – виступи перед аудиторією – використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації нових товарів і послуг.

Ділові та рольові ігри (інсценізації) – форма активізації студентів, за якої вони задіяні в процесі інсценізації певної виробничої ситуації в ролі безпосередніх учасників подій.

11. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів урахує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль є засобом визначення рівня сприйняття студентом навчального матеріалу цієї дисципліни, недоліків під час засвоєння знань та вмінь, установлення ступеня відповідальності студентів та опанування ними навичок у самостійній роботі, стимулювання інтересу

студентів до вивчення дисципліни та активності в пізнанні. Здійснення поточного контролю під час вивчення дисципліни "Казначейські операції" передбачає надання певних балів за такі форми контролю: усне опитування, поточні контрольні роботи; виконання практичних завдань (в аудиторії та самостійно), домашніх завдань, підготовка індивідуальних завдань.

Порядок здійснення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять і виконання індивідуальних завдань здійснюють за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядають;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також сучасною літературою з питань, що розглядають;

уміння поєднувати теорію із практикою у процесі розгляду виробничих ситуацій, розв'язання задач, виконання розрахунків у процесі вирішення індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і в ході виступів в аудиторії, уміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів.

Загальними критеріями, за якими здійснюють оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина й міцність знань; рівень мислення; вміння систематизувати знання з окремих тем; уміння робити обґрунтовані висновки; володіння категорійним апаратом; навичками та прийомами виконання практичних завдань; уміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та опрацювання; самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критерії оцінювання індивідуального завдання, есе. Оцінюють за такими критеріями: самостійністю виконання; логічністю та послідовністю викладу матеріалу; повнотою розкриття теми (проблемної ситуації); використанням статистичної інформації та додаткових літературних джерел; обґрунтованістю висновків; якістю оформлення.

Під час оцінювання завдань увагу приділяють також їх якості та самостійності, своєчасності здавання виконаних завдань викладачу (згідно із графіком навчального процесу). Якщо якусь із вимог не буде виконано, то оцінку буде знижено.

Поточні контрольні роботи (ПКР) передбачають визначення рівня опанування студентом лекційного матеріалу та вміння застосовувати його для вирішення практичної ситуації. ПКР проводять у письмовій формі, вони можуть містити практичні та ситуаційні завдання, проблемні запитання щодо вивченої тематики, тестові завдання тощо.

Підсумковий контроль із цієї навчальної дисципліни проводять у формі колоквиуму. **Колоквиум** – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах, що проводять як проміжний міні-екзамен із ініціативи викладача. Колоквиум у вигляді письмової контрольної роботи проводиться 2 рази за семестр та включає теоретичні (тестові у кількості 5 шт.) та практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля. Тести включають запитання одиничного і множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни.

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: *"60 і більше балів – зараховано"*, *"59 і менше балів – не зараховано"* та заноситься у залікову *"Відомість обліку успішності"* навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів студент обов'язково здає залік після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого приймається рішення відповідно до чинного законодавства: "зараховано" – студент продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо "не зараховано", тоді декан факультету пропонує студенту повторне вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

Зразок завдання до колоквиуму 2

Теоретична частина

1. Економічна безпека банку – це:

а) стан, за якого забезпечується реалізація інтересів і пріоритетних цілей банку за будь-яких умов;

б) стан, за якого забезпечується економічний розвиток і стабільність діяльності банку, гарантований захист його фінансових та матеріальних ресурсів, здатність адекватно і без суттєвих втрат реагувати на зміни внутрішньої та зовнішньої ситуації;

в) стан, за якого забезпечується ефективне проведення банком операцій і угод, незважаючи на дію різноманітних дестабілізуючих факторів.

2. Під несанкціонованим доступом до інформації розуміють:

а) доступ до джерел інформації без дозволу їх власника;

б) доступ до джерел інформації, яка становить будь-яку таємницю;

в) доступ, який здійснюється з порушенням установлених правил розмежування доступу.

3. Інформаційний моніторинг – це:

а) обстеження підрозділів банку з метою вивчення й оцінки наявної у них інформації;

б) контроль надходження інформації з метою визначення її важливості, цінності і можливості використання в інтегрованих базах даних;

в) збір інформації з метою подальшого її використання для прийняття обґрунтованих рішень керівництвом банку.

4. Найбільш повну й об'єктивну інформацію про кандидатів на роботу в банк можна отримати за допомогою таких заходів перевірки:

а) з бесіди з ними та з характеристик-рекомендацій;

б) за результатами тестування;

в) за результатами контролю роботи під час терміну випробування.

5. Чи може вважатись поширення негативних чуток психологічною диверсією? Виберіть правильну відповідь:

а) може;

б) не може;

в) може, але тільки тоді, коли це стосується одночасно і працівника, і банку.

Практична частина

Завдання 1 (стереотипне)

Власник векселя, вартість якого 22 тис. грн, а строк погашення 1 рік, звернувся до банку через 270 днів, тобто достроково, з проханням про облік. Банк погодився на врахування векселя за ставкою 21,05 %.

Визначите суму, яку отримає власник векселя, та розмір дисконту, що отримає банк.

Завдання 2 (діагностичне).

У банк поступили заявки від клієнтів на одержання кредиту за кредитною лінією ЄБРР. Відсоткова ставка за кредитом – 15 % річних. У заявках клієнти сповістили про себе дані, які наведені в табл. А.

Таблиця А

Зведена інформація про клієнтів

№ п/п	Показники	Клієнт А	Клієнт Б	Клієнт В	Клієнт Г
1	Кількість працюючих	300	400	720	495
2	Частка державної власності, %	47	32	49	52
3	Допроєктні активи, млн дол. США	2,45	1,85	2,0	3,4
4	Співвідношення власних і залучених коштів (із врахуванням кредиту в ЄБРР) залучені, %	70,0	60,0	50,0	80,0
	власні, %	30,0	40,0	50,0	20,0
5	Сума необхідного кредиту, млн дол. США	0,4	2,0	5,0	1,8
6	Строк кредиту, років	5	2	6	5
7	Прибуток	4,5	5	3,6	6,3
8	Податок на прибуток	1,35	1,5	1,08	1,89
9	Амортизаційні відрахування	0,7	0,5	0,58	0,42

Визначте, заявку якого клієнта уповноважений банк візьме до уваги і ретельного розгляду документів. Розрахуйте за даним клієнтом коефіцієнт обслуговування боргу. Які документи повинен надати клієнт для одержання кредиту за лінією ЄБРР?

Завдання 3 (евристичне)

Клієнт банку, отримавши пластикову карту міжнародної платіжної системи Euro-Card, вніс на свій рахунок 1 000 дол. США. Під час перевірки клієнта відомості, який банк отримав про нього, підозри не викликали. Але з часом з однієї з іноземних країн до банку почали надходити платіжні документи (сліпи), загальна сума яких значно перевищувала кошти, що були на рахунку клієнта. Які заходи необхідно вжити в першу чергу? Розробіть схему дій працівника, за яким закріплений даний клієнт.

Оцінювання відповідей студентів на питання і завдання колоквиуму здійснюється за такими критеріями:

для теоретичного завдання (максимальна оцінка 1 бал):

правильна відповідь – 0,2 бала;

для **стереотипного** завдання (максимальна оцінка 2 бали):

використання й правильне представлення методичного апарату – 1 бал;

логіка, повнота й ґрунтовність наведених висновків – 1 бал;

для **діагностичного** завдання (максимальна оцінка 3 бали):

логіка розрахунку показників, використання й правильне представлення методичного апарату (формул) – 1 бал;

арифметична точність – 0,5 бала;

наявність пояснень щодо алгоритму розв'язання завдання – 0,5 бала;

логіка, повнота й ґрунтовність наведених висновків – 1 бал;

для **евристичного** завдання (максимальна оцінка 4 бали):

логіка розрахунку показників, використання й правильне представлення методичного апарату (формул) – 1 бал;

арифметична точність – 0,5 бала, наявність пояснень щодо алгоритму розв'язання завдання – 0,5 бала;

грамотність та обґрунтованість попередніх рекомендацій для розв'язання завдання – 1 бал;

логіка, повнота й ґрунтовність наведених висновків – 1 бал.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 12.1.

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Форми навчання		Оцінка рівня сформованості компетентностей	Макс. бал			
					Форми контролю				
1	2	3	4		5	6			
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ									
Здатність визначати ефективність процесу формування відповідних моделей служб безпеки банківської установи	2	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 1. Основи безпеки банківського бізнесу	Активна участь на занятті	0,25		
			4	Практичне заняття	Тема заняття "Умови організації безпеки банківського бізнесу в Україні"	Активна участь на занятті	4		
		СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою, визначення теоретичних основ та перспектив розвитку системи безпеки діяльності		1,5		
		Здатність аналізувати закордонний досвід щодо організації безпеки банку та впровадження його у діяльність банків України	3	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 2. Безпека банківських установ за кордоном	Активна участь на занятті	0,25
					2	Практичне заняття	Тема практичного заняття "Сутність діяльності правоохоронних організацій", написання есе	Активна участь на занятті, перевірка есе	6
СРС	6			Підготовка до занять	Самостійна робота над темою "основні системоутворюючі нормативно-законодавчі акти, щодо регламентування безпеки банку "	Перевірка домашніх завдань	1,5		
Здатність аналізувати структуру заходів та методи організації забезпечення безпеки банку	4	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 3. Організаційні основи забезпечення безпеки діяльності банку	Активна участь на занятті	0,25		
			2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань на визначення функцій служби безпеки банку Семінар-дискусія з питання "Забезпечення особистої охорони керівництва банку". Поточна контрольна робота № 1	Експрес-контрольна робота Активна участь на занятті	14		

Продовження табл. 12.1

09

1	2	3	4		5	6		
09	Здатність визначати причини та джерела виникнення внутрішніх та зовнішніх загроз	5	СРС	6	Підготовка до занять	Самостійна робота над темою "Планування заходів безпеки в банківській установі"	Перевірка домашніх завдань	1,5
			Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 4. Загрози безпеки банку	Активна участь на занятті	0,25
				2	Практичне заняття	Семінарське заняття за темою: "Характеристика типів та видів загроз та ризиків для банку"	Активна участь на занятті	2
	СРС	6	Підготовка до занять	Самостійна робота над темою "Групи заходів щодо забезпечення захисту банку від противоправних дій"	Перевірка домашніх завдань	1,5		
	Здатність проводити, визначити та аналізувати причини виникнення недобросовісної конкуренції у банку	6	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 5. Недобросовісна конкуренція та промислове шпигунство у банку	Активна участь на занятті	0,25
				2	Практичне заняття	Семінар-дискусія з питання "Ознаки загроз наступу або проведення актів недобросовісної конкуренції проти банку". Вирішення практичних завдань	Активна участь на занятті	2
			СРС	6	Підготовка до занять	Самостійна робота над темою "Можливі форми легального, напівлегального та нелегального отримання інформації відносно банку або конкурента"	Перевірка домашніх завдань	1,5
	Організація служби безпеки банківської установи	7	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 6. Охорона та режим у банку	Активна участь у виконанні практичних завдань	10,25
						КОЛОКВІУМ за ЗМІСТОВИМ МОДУЛЕМ 1	Підсумкова контрольна робота	
			2	Практичне заняття	Семінарське заняття за темою: "Підпорядкованість служби безпеки банківської установи"	Активна участь у виконанні практичних завдань	2	
	СРС	6	Підготовка до занять	Визначення функціональних обов'язків начальника служби безпеки та її співробітників	Перевірка домашніх завдань	1,5		

1	2	3	4		5	6		
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ						49,5		
Здатність до співпраці з фінансово-кредитними установами	Здатність дослідити причини та фактори, які спроможні створити негативний результат у діяльності банку	8	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 7. Економічна безпека банківської установи	Активна участь на занятті	0,25
			СРС	6	Підготовка до занять	Самостійна робота над темою "Основні засади стратегії формування економічної безпеки банківського бізнесу"	Перевірка домашніх завдань	1,5
			Ауд.	2	Практичне заняття	Семінарське заняття за темою: "Особлива роль економічної безпеки в системі заходів забезпечення безпеки банківської установи"	Активна участь на занятті	2
	Здатність досліджувати загальні передумови несанкціонованого розкриття банківської таємниці	9	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 8. Інформаційна безпека банківської установи	Активна участь на занятті	0,25
			СРС	6	Підготовка до занять	Самостійна робота над темою "Розкриття інформації, яка становить банківську таємницю"	Перевірка домашніх завдань	1,5
			Ауд.	2	Практичне заняття	Практичне заняття: 1. Критерії визначення відомостей, які можуть становити банківську та комерційну таємницю	Активна участь на занятті	2
	Здатність дослідити структуру аналітичної оцінки загроз та ризиків для банку	10	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 9. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності банку	Активна участь на занятті	0,25
			СРС	7	Підготовка до занять	Виконання практичних та ситуаційних завдань	Перевірка домашніх завдань	1,5
			Ауд.	2	Практичне заняття	Практичне заняття: "Структура органів аналітичної роботи банку"	Активна участь на занятті	2
	Здатність захистити інтереси банку при формуванні персоналу банківської установи	11	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 10. Забезпечення безпеки в роботі з персоналом банку	Активна участь на занятті	0,25
			СРС	7	Підготовка до занять	Визначення критеріїв, за якими приймають та звільняють співробітника	Перевірка домашніх завдань	1,5
			Ауд.	2	Практичне заняття	Проведення контрольної роботи за модулем 2	Підсумкова контрольна робота	14

Закінчення табл. 12.1

1		2	3		4	5	6
Розрізніти види екстремальних ситуацій	12	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 11. Дії банківської установи в екстремальних ситуаціях	Активна участь на занятті	0,25
			2	Практичне заняття	Поведінка людини у екстремальній ситуації		2
		СРС	7	Підготовка до занять	Підготовка до колоквіуму	Перевірка домашніх завдань	1,5
Здатність розробити заходи щодо реагування та попередження екстремальних ситуацій у роботі банку	13	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 11. Дії банківської установи в екстремальних ситуаціях	Активна участь на занятті	0,25
			2	Практичне заняття	Проведення колоквіуму	Активна участь на занятті	13
		СРС	10	Підготовка до занять	Моделювання екстремальної ситуації у відділенні банку	Перевірка домашніх завдань	1,5
Здатність розробити заходи щодо реагування та попередження екстремальних ситуацій у роботі банку	14	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 11. Дії банківської установи в екстремальних ситуаціях	Активна участь на занятті	0,25
			2	Практичне заняття	Практичне заняття: "Реакція людини на екстремальну ситуацію"	Активна участь на занятті	2
		СРС	7	Підготовка до занять	Виконання практичних завдань	Перевірка домашніх завдань	1,5
Аналіз поведінки персоналу банку	15	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 11. Дії банківської установи в екстремальних ситуаціях	Активна участь на занятті	0,25
Усього годин			144	Загальна максимальна кількість балів із дисципліни			100
з них:							
аудиторні		56					
самостійна робота		88					

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 12.2.

Таблица 12.2

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота											Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	
5,75	7,75	15,75	3,75	3,75	13,75	3,75	3,75	3,75	15,75	22,5	
Колоквіум					Колоквіум						
10					10						

Примітка. T1, T2 ... T11 – теми змістових модулів.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 12.3.

Таблица 12.3

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля			Лекційні заняття	Практичні та семінарські заняття	Письмова контрольна робота	Захист ІЗ	Колоквіум	Усього
Змістовий модуль 1	Тема 1	2 тиждень	0,25	4	–	1,5	–	–
	Тема 2	3 тиждень	0,25	6	–	1,5	–	–
	Тема 3	4 тиждень	0,25	2	–	1,5	–	–
	Тема 4	5 тиждень	0,25	2	12	1,5	–	–
	Тема 5	6 тиждень	0,25	2	–	1,5	–	–
	Тема 6	7 тиждень	0,25	2	–	1,5	–	–
Змістовий модуль 2	Тема 7	8 тиждень	0,25	2	–	1,5	10	–
	Тема 8	9 тиждень	0,25	2	–	1,5	–	–
	Тема 9	10 тиждень	0,25	2	–	1,5	–	–
	Тема 10	11 тиждень	0,25	2	12	1,5	–	–
	Тема 11	12 тиждень	0,25	2	–	1,5	–	–
		13 тиждень	0,25	3	–	1,5	10	–
		14 тиждень	0,25	2	–	1,5	–	–
15 тиждень		0,25	–	–	–	–	–	
Усього			3,5	33	24	19,5	20	100

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 12.4).

Таблиця 12.4

Переведення показників успішності знань студентів у систему оцінювання за шкалою ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

13. Рекомендована література

13.1. Основна

1. Білоус В. Т. Координація боротьби з економічною злочинністю : монографія / В. Т. Білоус. – Ірпінь : Академія державної податкової служби України, 2002. – 450 с.

2. Винокуров Ю. Комерційна таємниця банку та правове забезпечення її функціонування та захисту / Ю. Винокуров, Є. Прутник. – Донецьк : Донбас, 1999. – 196 с.

3. Гамза В. А. Аферы в кредитно-финансовой сфере. Меры предупреждения и борьбы / В. А. Гамза, И. Б. Ткачук. – Москва : Вершина, 2007. – 224 с.

4. Гамза В. А. Безопасность банковской деятельности : учебник / В. А. Гамза, И. Б. Ткачук. – Москва : Маркет ДС, 2006. – 424 с.

5. Грунин О. Экономическая безопасность организации / О. Грунин, С. Грунин. – Санкт-Петербург : Питер, 2002. – 160 с.
6. Зубок М. І. Безпека банків : навч. посіб. / М. І. Зубок. – Київ : Київ. нац. торг.екон. ун-т, 2002. – 306 с.
7. Зубок М. Організаційно-правові основи безпеки банківського бізнесу в Україні / М. Зубок, Л. Ніколаєва. – Київ : Істина, 2000. – 246 с.
8. Зубок Н. Безопасность бизнеса в Украине или как ходитъ по минному полю / Н. Зубок, В. Пацюк. – Київ : ИБ, 1998. – 146 с.
9. Клеков А. Основы банковской безопасности / А. Клеков, С. Мартыненко, Ю. Житник // Служба безопасности. – 1999. – № 10. – С. 18–21.
10. Клеков О. Банківська безпека / О. Клеков. – Москва : Бліц-Інформ, 1997. – 312 с.
11. Конституція України. – Харків : Парус, 2005. – 56 с.
12. Кримінальний Кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25 – 26. – Ст. 131.
13. Основы экономической безопасности. (Государство, регион, предприятие, личность) / под. ред. Е. А. Олейникова. – Мсква : Лира, 1997. – 288 с.
14. Про аудиторську діяльність : Закон України від 14 вересня 2006 р. № 140-V // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 44. – Ст. 432.
15. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 40. – Ст. 365.
16. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні : Закон України від 30 жовтня 1996 р. № 448 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 51. – Ст. 292.
17. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) надходжень (коштів та іншого майна), здобутих злочинним шляхом та фінансування тероризму : Закон України від 28 листопада 2002 р. № 249-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 1. – Ст. 2.
18. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 7 червня 1996 р. № 236/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 36. – Ст. 164.
19. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 267-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
20. Ярочкин В. И. Система безопасности фирмы / В. И. Ярочкин. – Москва : Ось-89, 2003. – 352 с.

21. Яскевич В. И. Секьюрити: Организационные основы безопасности фирмы / В. И. Яскевич. – Москва : Ось-89, 2005. – 368 с.

13.2. Додаткова

22. Алешин А. П. Техническое обеспечение безопасности бизнеса / А. П. Алешин. – Москва : АМФОРА, 2006. – 124 с.

23. Банківський нагляд : навч. посіб. / В. І. Грушко, С. М. Лаптев, О. С. Любунь, К. Є. Раєвський. – Київ : Центр навчальної літератури, 2004. – 264 с.

24. Банковский контроль и аудит : учеб. пособ. / под общ. ред. докт. экон. наук, проф. Н. В. Фадейкиной ; Сибирский институт финансов и банковского дела. – Москва : Финансы и статистика, 2002. – 496 с.

25. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) : монографія / О. І. Барановський. – Київ : Київський нац. торг.-екон. ун-т, 2004. – 250 с.

26. Большаков А. Основы обеспечения безопасности данных в компьютерных системах и сетях / А. Большаков, А. Петряев. – Санкт-Петербург : Питер, 1996. – 218 с.

27. Вертузаєв М. Безпека комп'ютерних систем / М. Вертузаєв, В. Голубєв. – Київ : НАВСУ, 1998. – 142 с.

28. Внутрішній аудит у комерційному банку : навч. посіб. / О. І. Кіреєв, Н. П. Шульга, О. С. Полетаєва. – Київ : КНТЕУ, 2001. – 296 с.

29. Гавриш В. Практическое пособие по защите коммерческой тайны / В. Гавриш. – Симферополь : Таврида, 1994. – 210 с.

30. Дікань Л. В. Контроль і ревізія : навч. посіб / Л. В. Дікань. – Київ : Центр навчальної літератури, 2004. – 246 с.

31. Домарев В. Каналы утечки информации / В. Домарев // Бизнес и безопасность. – 2006. – № 1. – С. 14–19.

32. Забродский В. Теоретические основы экономической безопасности отрасли и фирмы / В. Забродский, Н. Капустин // Бизнес-информ. – 1999. – № 13. – С. 35–37.

33. Измалков А. В. Управление безопасностью социально-экономических систем и оценка его эффективности : монография / А. В. Измалков. – Москва : Компания Спутник, 2003. – 442 с.

34. Ильяшенко С. И. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С. И. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3. – С. 13–19.

35. Камлик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект : навч. посіб. / М. І. Камлик. – Київ : Атака, 2012. – 432 с.
36. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність і механізм забезпечення : монографія / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, О. М. Ляшенко. – Київ : Лібра, 2003. – 280 с.
37. Логвинов О. И. Безопасность вашего бизнеса / О. И. Логвинов. – Москва : Пресс, 2006. – 208 с.
38. Механизмы управления экономической безопасностью / под. ред. Ю. Г. Лысенко. – Донецк : ДонНУ, 2002. – 178 с.
39. Посібник для внутрішніх аудиторів банківських установ України / за ред. О. І. Кіреєва. – Харків : Вид. "Штрих", 2000. – 360 с.
40. Стрельбицька Л. М. Основи безпеки банківської системи України та банківського бізнесу / Л. М. Стрельбицька, М. П. Стрельбицький. – Київ : Кондор, 2014. – 600 с.
41. Чернявский А. Д. Антикризисное управление : учеб. пособ. / А. Д. Чернявский. – Київ : МАУП, 2000. – 206 с.
42. Экономическая безопасность / под ред. А. Г. Шаваев. – Москва : Правовое просвещение, 2001. – 340 с.

13.3. Інформаційні ресурси

43. Безпека [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bezpeka.ua>.
44. Капеняк В. Приватна охоронна діяльність: зарубіжний досвід та можливість його використання в Україні / В. Капеняк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bezpeka.ua>.
45. ЛигаБизнесИнформ. – Режим доступу : www.liga.net.
46. Нормативные акты Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.nau.kiev.ua
47. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 7 грудня 2000 р. № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
48. Про Державний департамент фінансового моніторингу Положення. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2002 р. № 194 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

49. Про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства : Положення. Затверджено Постановою Правління НБУ від 28 серпня 2001 р. № 369 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

50. Про здійснення банками фінансового моніторингу : Положення. Затверджено Постановою Правління Національного банку України від 14 березня 2003 р. № 189 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

51. Про Національний банк України : Закон України від 20 травня 1999 р. № 679-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

52. Про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України". Затверджено : Положення. Постановою Правління Національного банку України від 20 березня 1998 р. № 114 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.kiev.ua>.

53. Про складання річного фінансового звіту в банках України : Інструкція. Затверджено Постановою Правління Національного банку України від 03 грудня 2003 р. № 518 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

54. Про Службу безпеки України : Закон України від 25 березня 1992 р. № 2229-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

55. Про Сорок рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) : Положення. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 28 серпня 2001 р. № 1124 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nau.kiev.ua>.

56. Сервер Верховної Ради України. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

57. Сервер Національного банку України. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.

Додатки

Додаток А

Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Безпека банківського бізнесу" за Національною рамкою кваліфікацій України

69

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Основи безпеки банківського бізнесу					
Аналіз елементів системи безпеки діяльності банку, заходів загального характеру та спеціальні заходи забезпечення безпеки банку	Сутність умов організації системи безпеки банківського бізнесу в Україні	Знати банківську систему, види банківської безпеки	Вміти ефективно аналізувати банківський сектор та його діяльність	Розробляти взаємодію підрозділів банку у виконанні заходів безпеки	Оцінити заходи забезпечення безпеки банку
Тема 2. Безпека банківських установ за кордоном					
Особливості організацій банківської безпеки за кордоном	Економічна сутність оптимальної системи організації безпеки банківського бізнесу серед розвинутих країн Європи та США	Розумітися на приватній правоохоронній діяльності в розвинутих країнах	Формувати відмінності структури приватної правоохоронної системи	Аналізувати досвід розвинутих країн Європи щодо роботи з профілактики різноманітних видів посягань на структуру банківського бізнесу	Визначити особливості забезпечення банківської безпеки в розвинутих країнах
Тема 3. Організаційні основи забезпечення безпеки діяльності банку					
Аналізувати прийоми та методи здійснення контролю ефективності функціонування системи безпеки банку	Сутність функції служби безпеки банку. Напрями діяльності служби безпеки банку	Знати концепцію безпеки діяльності банку	Формувати реалізацію заходів організації забезпечення безпеки банку	Розробка критеріїв відбору персоналу для роботи в службі безпеки банку	Обговорення способів, структури заходів та методів організації забезпечення безпеки банківського бізнесу в Україні в сучасних умовах

1	2	3	4	5	6
Тема 4. Загрози безпеки банку					
Контроль виконання заходів банку щодо захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз	Умови, які сприяють шахрайським діям у банку	Знати сутність загроз діяльності банку, поняття та структури, умови та причини їх виникнення	Заходи захисту банку від шахрайських посягань та зловживання службовим становищем працівників банку	Аналіз банківського шахрайства та зловживання службовим становищем	Визначення характеру та тенденції розвитку внутрішніх і зовнішніх загроз банківського бізнесу України
Тема 5. Недобросовісна конкуренція та промислове шпигунство в банку					
Аналіз особливостей здійснення актів промислового шпигунства на ринку банківських послуг та шляхи вирішення проблем	Суть, мета недобросовісної конкуренції, її правова оцінка	Знання причини виникнення недобросовісної конкуренції в банку	Запровадження можливих дій суб'єктів промислового шпигунства щодо залучення службовців банку до протиправних дій	Розробка відповідальності за недобросовісну конкуренцію	Обговорення способів ведення недобросовісної конкуренції на ринку банківських послуг
Тема 6. Охорона та режим у банку					
Особливості охорони банківських установ силами державної служби охорони (ДСО) при МВС	Фактори, які впливають на вибір прийомів і засобів охорони банку	Знання сутності завдань організації режиму та охорони	Формування вимог до працівників підрозділу охорони банку	Обговорення переліку обов'язків персоналу банку щодо дотримання режиму стабільності	Визначення рубежів охорони та зони безпеки в установах банку
Тема 7. Економічна безпека банківської установи					
Оцінка рівня економічної безпеки банківської установи	Умови законодавства України з питань боротьби з легалізацією (відмиванням) грошей, отриманих незаконним шляхом	Знання факторів, які обумовлюють особливу роль економічної безпеки в системі заходів безпеки діяльності банку	Аналіз причини, які впливають на створення негативного результату від кредитної діяльності банку	Розгляд організації забезпечення безпеки банківських операцій	Розроблення засад стратегії економічної безпеки банку

1	2	3	4	5	6
Тема 8. Інформаційна безпека банківської установи					
Особливості об'єктів та джерела інформації для діяльності сил комерційної розвідки банківської установи	Зміст джерел інформації, що використовуються з метою забезпечення інформаційної безпеки банку	Знання сутності банківської таємниці та організації її захисту	Критерії визначення відомостей, які становлять комерційну та банківську таємницю	Аналіз загроз, які впливають на інформаційну безпеку банку	Обговорення заходів захисту банківської інформації в засобах та мережах її передавання і оброблення
Тема 9. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності банку					
Аналіз форм надання інформації керівництву банку та особливостей інтегрованих баз даних банківської установи	Призначення та зміст основних інформаційних документів	Знання структури процесу формування інформаційних ресурсів банку	Вміти аналізувати структуру аналітичної оцінки загроз конкуренції та правил зберігання та розподілу інформації	Схема роботи фахівця-аналітика банку в процесі проведення інформаційно-аналітичних досліджень"	Визначити суть і зміст інформаційного аудиту та моніторингу, організація їх проведення в банку
Тема 10. Забезпечення безпеки в роботі з персоналом банку					
Оцінка впливу якостей особистості на рішення про прийняття на роботу в банк	Зміст та порядок перевірки й оцінка кандидатів	Знання сутності технології вирішення конфліктів	Мотивація потреб як необхідність забезпечення безпеки в роботі з кадрами в банку	Розробка методів розв'язання конфліктних ситуацій у колективах та підрозділах банку	Визначення заходів безпеки щодо профілактики і попередження скоєння правопорушень
Тема 11. Дії банківської установи в екстремальних ситуаціях					
Аналіз екстремальних ситуацій, які штучно створюються навколо банку та його персоналу	Суть видів екстремальних ситуацій, створених у результаті ідеологічних диверсій	Знання змісту, видів та причини виникнення екстремальних ситуацій у банку	Вміти забезпечити діяльність банку в умовах дії екстремальних ситуацій	Забезпечення банку щодо підготовки до дій в екстремальних умовах	Обговорення першочергових заходів, які проводяться з метою забезпечення комерційної діяльності банку у разі виникнення екстремальної ситуації

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	5
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	5
3. Програма навчальної дисципліни	9
4. Структура навчальної дисципліни.....	19
5. Плани семінарських і практичних занять	20
5.1. Приклади типових практичних завдань.....	26
6. Індивідуальне завдання.....	26
6.1. Тематика ІЗ	30
7. Самостійна робота	32
8. Контрольні запитання для самодіагностики	37
9. Індивідуально-консультативна робота	48
10. Методи навчання	49
11. Методи контролю	53
12. Розподіл балів, які отримують студенти	58
13. Рекомендована література.....	64
13.1. Основна.....	64
13.2. Додаткова	66
13.3. Інформаційні ресурси.....	67
Додатки.....	69

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ"
для студентів напряму підготовки
6.030508 "Фінанси і кредит"
всіх форм навчання**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Ус** Юлія Володимирівна

Відповідальний за видання *О. М. Колодізев*

Редактор *О. Г. Лященко*

Коректор *О. Г. Лященко*

План 2016 р. Поз. № 42 ЕВ. Обсяг 73 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*